

sydasiens

10 kr

bulletinen

4 - 1983 dec

PUNJAB: PÅ VÄG MOT
DE RIKAS RIKE?

Sydasiabulletinen 4 – 1983 dec årgång 7

Sydasiabulletinen
Box 1625
221 01 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 (Lars Eklund)
Telefon: 046 – 13 35 68
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tryck: Infotryck ab, Malmö 1983
Register: PROGEK, Göteborg
ISSN 0347 – 5182

Sydasiabulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Göteborg och Skåne.

Detta nummer ansvarar göteborgsgruppen för. Redaktion: Lars Eklund, Thomas Bibin och Stig Hansén.

Nästa nummer görs i Skåne och utkommer i februari. Artiklar, debattinlägg m m är välkomna.

Manusstopp: 3/1 1984 (Adress: se ovan.)

Prenumeration kostar 40 kr för fyra nummer (ett år). Institutioner får betala 60 kr. Vi är mycket tacksamma för stödprenumeration 100 kr. Vill man ha sig tillsänt ett enskilt nummer så kostar det 10 kr. Lösnummerpris likaså 10 kr.

Postgiro: 79 54 96–9 Sydasiabulletinen.

Omslagsfoto: Lars Olov Karlsson

Kontaktpersoner för Sydasiakommittéerna:

Stockholm:

Gerard Rikken, Ringvägen 9 A
117 26 Stockholm, 08–68 43 71

Göteborg:

Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A,
411 31 Göteborg, 031–16 15 12

Skåne:

Göran Djurfeldt, Kullavägen 3,
232 02 Åkarp, 040–46 08 95

Uppsala:

Anders Forsberg, Fänkålgatan 3,
754 47 Uppsala, 018–25 47 27

Danmark:

Kate Holloway, Burmeistergade 27, DK-1429
Köpenhamn K, 01–54 56 11

Sydasiakommittéernas plattform:

Sydasiakommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiabulletinen och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiabulletinen och i Sverige.

Innehåll

Afghanistan	
Flyktingar hit	
– Stig Hansén	16
Indien	
Blindhjälp från Horred	
– Lars Eklund	7
Jag en sann yasin	
– Ma Prem Pratiti	10
Västerlandets gurus	
– Jens Sjørlev	12
Oro i Punjab	
– Julian Kramer	17
Byskogsprojekt för vem?	
– Ola och Erni Friholt	22
Tagoresång	
– Bubu Munshi-Eklund	24
Nobelprisfiffel?	
– Lars Eklund	25
Indiska kor	
– Kalle Kjellman	26
Tåg i Himalaya	
– Lars Olof Karlsson	27
Bond i Indien	
– Sören Sommelius	36
Pakistan	
Oron i Sind	
– Tariq Ali	4
Slumfolk förenas	
– saxat	6
Sri Lanka	
Tigrarnas tänder	
– Monsun B	14
Indisk medling	
– Monsun B	15
Ledare	3
Ajit Roy	30
Nyhetskrönika	35
Recensioner	31

Foto: Börje Tobiasson

Pakistan i fokus

Det har varit ett laddat år i Sydasiabulletinen 1983. I våras kom världens ögon att riktas mot Assam i nordöstra Indien, där massaker och blodbad följde sedan centralregeringen trotsat befolkningens önskan om att skjuta upp delstatsvalet.

Därpå följde i somras oroligheterna i Sri Lanka, där ett besinningslöst våld på nytt riktade sig mot landets tamilska minoritetsbefolkning. Landets regering gjorde ingenting för att hejda de mord och den förstörelse som utlöstes.

Och nu har världens intresse förskjutits ytterligare en gång, till Pakistan. Omfattande oroligheter har sedan i mitten av augusti lamslagit den södra Sindprovinsen, på ett sätt som allvarligt skakar Ziaul Haque snart 7 år gamla militärdiktatur. Trots att diktatorn under hösten försökt att få igång samtal med delar av oppositionen, har han inte lyckats spräcka enheten i MRD, Rörelsen för ett återupprättande av demokratin, som består av nio oppositionspartier.

Vi presenterar i detta nummer en analys av konflikten i Sindprovinsen, som den internationellt kände Tariq Ali skrivit.

I numret ger också den norske antropologen Julian Kramer en presentation av den indiska delstaten Punjab – ett annat oroligt hörn på den indiska halvkontinenten – och den sikhiska religionen som spelar stor roll i Punjab.

Mera religion ges i Jens Sjørlevs artikel om moderna gurus i det västerländska samhället, samt i Louise Hamiltons personligt färgade skildring av Guru Bhagwan, populär inte minst i västvärlden.

Ska u-länderna sota för Sveriges usla finanser?

I somras diskuterade regeringen att föra över en viss del av u-hjälpen till sk u-krediter, vilket innebär lån som ges till u-länderna på för dessa mer fördelaktiga villkor än rent kommersiella krediter. De kan bl a ha lägre räntesats och en förlängd återbetalningstid, men måste i gengäld utnyttjas för att köpa svenska kapitalvaror.

En u-kredit består av en gåvodel på minst 25 procent, och resterande 75 procent är en rent kommersiell kredit. Det svenska näringslivet var därför inte oväntat mycket entusiastiskt inför regeringens planer på att förändra u-hjälpen i en för näringslivet gynnsam riktning.

För regeringen hägrade att bistånds-

budgeten skulle kunna bli avsevärt billigare. Tidigare har regeringen dragit ner på biståndet i två steg: Först minskade devalveringen på 16 procent biståndet mycket kraftigt, och därefter snodde man u-länderna på ytterligare 200 miljoner genom att dubbelräkna anslagen i den första socialdemokratiska budgeten efter valet -82.

Efter mycken kritik mot förslaget om att räkna 100 procent av u-krediterna som bistånd har detta fallit, till allas (utom möjligen finansdepartementets) glädje. Förslaget hade inte ens stöd i Utrikesdepartementet som ansvarar för biståndsfrågor.

Den socialdemokratiska regeringen har därmed misslyckats i sina försök att få Sverige att gå i spetsen för en högst markant försämring av biståndet, och det var tur det!

Istället sparar man nu på ett mer "hederligt" sätt, dvs genom att frysa biståndsbudgeten på nuvarande nivå. Sen kanske man i och för sig inte är överens med regeringen om att det är hederligt att låta världens fattiga sota för Sveriges dåliga finanser. Genom att överge en-procentsmålet sparar regeringen 400 miljoner kronor.

En ödets ironi i hela spelet är att det enda land som får påökt enligt tidigare löften är Sri Lanka med sin koloss på lerfötter, Kotmale. Var i biståndsbudgeten den ökningen ska tas är dock inte sagt.

Oron i Sindprovinsen —

— Tariq Ali

När Sir Charles Napiers expeditionstyrka, med sin sedvanliga brutalitet, ockuperade Sindprovinsen på 1830-talet lär dess befälhavare ha rapporterat därom med en latinsk sentens: peccavi (jag har syndat/Sind). General Zias officerare som för närvarande håller på att tygla massrörelsen i den strategiskt viktiga provinsen (gränsande till Indien) är ännu inte i en sådan position att han kan skicka något motsvarande meddelande på modern punjabi till sina uppbackare i Pentagon. Vi befinner oss ännu i ett tidigt skede.

Betydelsen av den nuvarande oron i Sind är tvåfaldig. Den är inte enbart en kamp för demokratiska rättigheter, utan framför allt ett uttryck för sindhisk nationalism. Utbrottet är ett direkt resultat av den brutala militära ockupation som följde på kuppen i juli 1977.

Kränkning

Bhutto var en sindhisk politiker. Ända sedan avrättningen av honom 1979 har Sind varit oroligt. Armén har insett allvaret i situationen genom att stationera sex av sina 20 divisioner i provinsen. Eftersom det knappast finns en enda sindhisk officer i armén — och eftersom det sk sindhiska regementet består av nästan uteslutande icke-sindhier — är det inte förvånande att utstationeringen betraktades som en kränkning av Sinds nationella rättigheter.

Den pakistanska armén och dess överkommando har erfarenhet av att ta itu med undertryckta nationaliteter inom Pakistan. Försöket att krossa bengalerna ledde till Pakistans delning 1971. Två år senare ockuperade armén Baluchistan (en annan pakistansk provins som gränsar till Iran och Afghanistan) och förde ett inbördeskrig i fem år. Armén segrade, men gerillaförbanden från Baluchistan Peoples Liberation Front (BPLF) flydde till angränsande Afghanistan. Idag finns det knappast någon baluchisk politisk ledare som inte tror på baluchisk självständighet.

Sätta på plats

Nu verkar det som om armén beslutat att sätta Sind på plats. Över 200 människor i provinsen har dödats, åtskilliga hundra skadats och tusentals fängslats under krigslagarna. Det enda stödet för Sind har kommit från Baluchistan, där en generalstrejk lamslog Quetta och många mindre städer i ett uttryck av solidaritet över provinsgränserna.

Nyhetstelegram har hela hösten strömmat in från Pakistan, om omfattande oroligheter i den södra Sindprovinsen. Det är det allvarligaste hotet mot diktatorn Ziaul Haque sedan militärdiktaturen infördes 1977.

Pakistankännaren Tariq Ali ger här en analys av utvecklingen av nationalism i Sind, och om framtiden för Pakistan efter Zia.

Foto: Börje Tobiasson

Ziaul Haque har aldrig varit populär i Sindprovinsen, i all synnerhet inte sedan han 1979 avrättade landets förre ledare Ali Bhutto, som kom från Sind. Bilden från hamnstaden Karachi.

De baluchiska nationalisterna har anklagat militärregimen för att ha internationaliserat konflikten genom att tillåta USA att uppföra en marinbas nära hamnstaden Gwadar. Enligt Ataulah Mengal, fd premiärminister i Baluchis-

tan-provinsen, är denna bas knuten till den amerikanska strategin med en snabb undsättningsstyrka (American Rapid Deployment Force).

Mengal som numera lever i exil i London, berättade för mig nyligen tt den

början till slutet för Zia

lilla ön Mehdi-Ye-Koh utanför Gwadar har blivit en väldig radarbas och att "inga civila tjänstemän, inte ens de allra högsta, tillåts att komma in i området. Inom det begränsade området finns ett helt förbjudet område dit endast de högsta armécheferna får komma. Hela zonen bemannas av amerikansk personal." Denna nya utveckling kan leda till att den sköra vapenvilan mellan armén och de baluchiska nationalisterna upphör, och att konflikten återupptas.

Inte oväntat

Utbrottet av sindhisk nationalism hade förbådats av dem av oss som följt det militära styret i Pakistan. Det förekom talrika fall av våldtäkter mot sindhiska kvinnor och piskningar och hängningar av deras män som straff för motståndssaktiviteter. Tom människor som var helt indifferent till politik utsattes för förnedring av arroganta och överlägsna punjabiska militärofficerare. Det är tex problematiskt för de flesta sindhier att färdas fritt i landet om de inte först har skaffat sig en militär passersedel. Därför är det inte att undra på att inskriptioner med Sindhu Desh (självständigt Sind) dykt upp på väggar överallt i provinsen, och att demonstranter förstört fyra järnvägsstationer och dödat ett antal polismän.

Ända sedan militärdiktaturen upprättades har armén och dess nätverk av konkurrerande underrättelsebyråer försökt att till varje pris undvika folkliga manifestationer av missnöje. Zia uppvisade också en machiavellisk skicklighet i att manipulera politiker och partier under sina första fem år vid makten.

Varnad för gryende oro försökte han även denn gång att tappa luften ur rörelsen genom att utlova val till de provinsiella och nationella församlingarna under 1985. Men denna gång imponerade han inte på någon. Rörelsen för ett Återupprättande av demokratin (MRD), som är en allians av nio politiska partier, manade till civil olydnad den 14 augusti (Pakistans självständighetsdag). Gensvaret i Sind skakade såväl militärdiktaturen som MRD – som båda i det förflutna underskattat effekterna av det nationella förtryck som den skröpliga pakistanska statsstrukturen vilar på.

Utgör stimulans

Vad som gör det sindhiska gensvaret till en sådan kraftfull utmaning mot Zia är att folket har visat att de är beredda att dö för sina ideal. Även om rörelsen är begränsad till Sind och Baluchistan re-

presenterar den ett stimulus också för vanliga människor i Punjab och Nordvästgränsprovinsen. Regimen kanske inte faller imorgon, men Zias månader är nu räknade. Hans ivrigaste uppbackare i västvärlden – Ronald Reagan och Margaret Thatcher – håller utan tvivel redan på att försöka hitta en ersättning för Zia. Hans egna officerare har också börjat föra en hemlig dialog med högerinriktade politiker i syfte att uppnå en varaktig politisk lösning.

Zia försökte utnyttja religionen på ett cyniskt sätt för att cementera arméns grepp över staten. Resultatet blev barbari på alla nivåer. Kvinnor fräntogs sina rättigheter och underordnades en institutionaliserad brutalitet. I december 1982 ledde tex en regimvänlig mullah sin församling att efter fredagsbönen stena ett nyfött barn till döds. Barnet var oäkta och alltså ett "resultat av synd". Några veckor senare dömde en religiös domstol en ung blind kvinna till piskning för "hor". (Mannen släpptes givetvis fri.)

Misslyckats

De pakistanska generalerna har emellertid misslyckats med att göra religionen till folkets opium. Ironiskt nog har de istället gjort heroin till en betydande religion. Det fanns 1972 ca 50 registrerade missbrukare i Karachi. Idag finns det

närmare 50 000. Ett antal generaler har blivit miljardärer medan heroinets offer dör i snabb takt.

Lägg därtill den behandling som regimen gett fackföreningsfolk, journalister och nationella minoriteter, och det står klart att drastiska förändringa är nödvändiga.

Vilken regim som än följer på Zia kommer den att ställas under hård press att genomföra drastiska reformer på alla områden. Ett krav som redan hörts från minoritetsprovinserna Sind och Baluchistan är att armén upplöses som en nödvändig förutsättning för fortsatt frivillig federation.

En genomgripande jordreform är också vital för sociala och ekonomiska framsteg. Om politikerna, som för närvarande väntar på sin chans, lyckas med att tvinga arméns officerare att lämna ifrån sig sin makt och sina privilegier, blir valet de ställs inför enkelt. Antingen återuppbygger de staten på en totalt ny grund, eller också kommer staten att upphöra att existera. ■

Tariq Ali

(Översättning: Lars Eklund)

Tariq Ali som lever i exil i England, är en av de kunnigaste och mest kritiska betraktarna av Pakistan. I flera böcker har han analyserat pakistansk historia och de härskande skikt som styr landet sedan självständigheten.

Trots myndigheternas rivning

Sluminvånare vägrar flytta

Liksom på många andra håll i tredje världens storstäder satsar myndigheterna i Pakistan på en utveckling för de redan privilegierade. Slumområden rivs för att ge plats åt villor för de rika.

När myndigheterna i Lahore rev ett slumområde i våras började emellertid en ny utveckling. Sluminvånare i hela Lahore har gått samman och framgångsrikt förenat sig i kampen för stärkta rättigheter åt slummens folk.

För invånarna i Sarai Dhobian, en slumbosättning (abadi) i Model Town i Lahore, blev den 27 mars i år en ödesdag. Denna dag utfärdade general Ansari, ordförande i Lahore Development Authority, order om att invånarna i slumområdet skulle evakueras, och deras bostäder rivas med hjälp av bulldozers.

Generalens kämpar gick till verket som om det gällt det heliga kriget. De lämnade efter sig ett ruinfält med endast få hus intakta. Människornas tillhörigheter samlades utanför Sarai Dhobian. Därefter ställdes polis på vakt för att bevaka området och uppmana folk att ge sig av.

Varför bar sig general Ansari åt på det viset mot Sarai Dhobians fattiga och nedtryckta människor? Vilket brott hade de begått som förtjänade ett sådant straff?

Bygga villor

General Ansari är ordförande i det som kallas utvecklingsmyndigheten. Hans uppgift är att utveckla Lahore och förse dess invånare med livsnödvändigheter. Därav följer bl a att anskrämliga områden som Sarai Dhobian ska bort för att ett vackrare Lahore ska kunna skapas, med nybyggda villor för förmögat folk. Det är det som avses med försköning i ett klassamhälle som Pakistans.

Det är människornas ekonomiska sta-

tus som är avgörande. De välbärgade anses som kulturella och respektabla, medan de fattiga föraktas. Att offra de fattiga för att gynna de få privilegierades välfärd och framsteg är naturligt med den rådande filosofin.

Inte ovanligt

Att ödelägga slumområden, där de fattiga lever, för att göra en stad vackrare är allmänt förekommande i alla klassamhällen. De vita härskarna i Sydafrika fördriver de svarta ut ur städerna med jämna mellanrum, och i Indien lade Sanjay Gandhi, när han stod på toppen av sin makt, fram en plan för att försköna Delhi genom att riva en rad slumområden.

Men när myndigheterna fattar sådana här orättvisa beslut glömmer de att våldet frammanar hat, och att hat ger upphov till frustration och förbereder de förtryckta inför kampen mot klassförtrycket. De inflytelserika personer som tvingar sina beslut på folket förstår inte att detta på lång sikt blir ett hot mot deras egen makt.

Protester

General Ansari och hans hejdukar hade inte räknat med fackföreningen Kot Lakhpat Mazdoor Markiz, och kanske kände de inte till arbetarnas kamp under Abdur Rehman (arbetarledare som avrättades 1974). De politiskt medvetna ar-

betarna i Kot Lakhpat kunde inte acceptera det som hänt i Sarai Dhobian.

Invånare i Sarai Dhobian kontaktade den 28 mars Mazdoor Markiz, som skickade ut folk för att se på ödeläggelsen. De hemlösa samlades, och ett första protestmöte arrangerades. Vid mötet beslöt man att kämpa till det yttersta, och att alla skulle stanna i Sarai Dhobian.

Nästa dag tågade ett demonstrationståg till förvaltningskontoret (Assistant Commissioner) i stadsdelen Model Town. Och demonstranterna blev positivt mottagna. Assistant Commissioner besökte området, och lovade att tala med utvecklingsmyndigheten som rivit området.

De lokala myndigheterna satte åter igång vatten- och elförsörjningen till Sarai Dhobian. Samma dag gick alla gatso-pare i Model Town i sympatistreck, och en samordningskommitté bildades för att organisera kampen för invånarnas rättigheter i alla slumområdena i staden.

Bestämda krav

Kommittén under ledning av presidenten i Mazdoor Markiz satte upp en konkret plan med bestämda krav:

1. Ägarkontrakt skulle omedelbart ges åt invånare som bott i Sarai Dhobian sedan 1925.

2. Åtgärder måste vidtas mot de tjänstemän som bar ansvar för ödeläggelsen.

3. Alla sluminvånarna måste ges 100 000 rupees som kompensation för att kunna bygga nya bostäder.

Den 30 mars arrangerade All-Pakistanska Fackföreningsfederationen ett protestmöte till förmån för Sarai Dhobian, och protestaktionerna fortsatte in i april. Den 4 april förklarade distriktadministrationen att nya bostäder skulle ges åt invånarna från Sarai Dhobian, och att förhandlingar därom pågick med utvecklingsmyndigheten.

Den 20 april samlades representanter för Lahores alla slumområden. Mötet var först tänkt att hållas i Sarai Dhobian men myndigheterna satte stopp för det i sista stund. Tusentals sluminvånare från 200 slumområden möttes istället i en fabrikslokal i Kot Lakhpat. Vid mötet beslutade man att fortsätta kampen för sluminvånarnas rättigheter. ■

(Ur Pakistan Commentary 5-8/83, översättning Lars Eklund)

Slumbebyggelse i Karachi, som snart får ge vika för moderna höghus, avsedda för medelklassen.

Foto: Birgitta Johansson

SIGFRIDS SÅNG

har gett Indiens blinda en chans

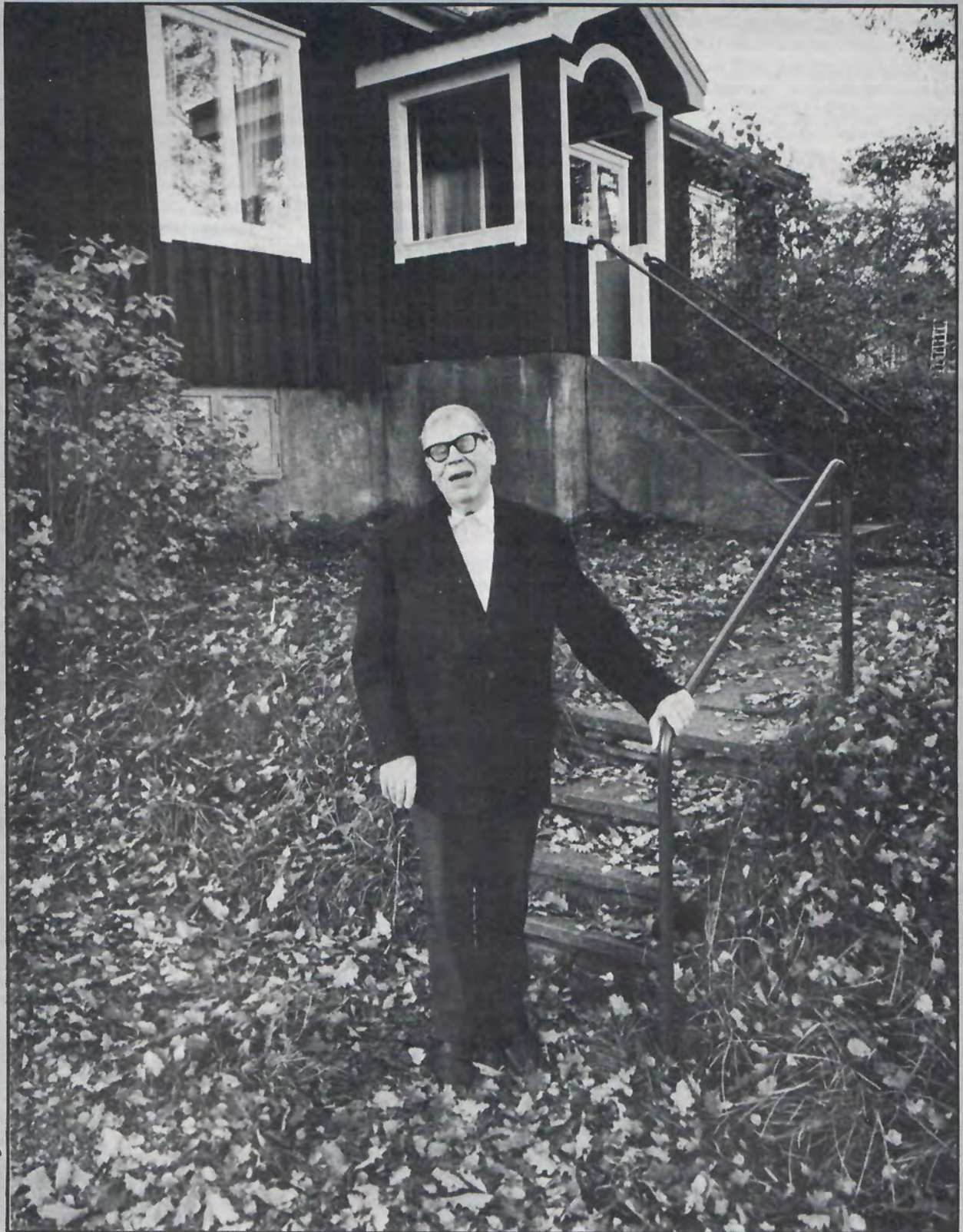

Foto: P. Waginder

Vägen kan tyckas lång mellan den lilla röda stugan i Horred och slummen i Indien, mellan trygg svensk välfärd och en grym verklighet för majoriteten av Indiens 20 miljoner blinda och synskadade. Kopplingen är dock naturlig. Genom åren har flera miljoner kronor strömmat från Horred till blindskolor i Indien.

Det handlar om Sigfrid Johansson, den blinde kyrkosångaren som är välkänd över hela Sverige efter otaliga kyrkokonserter under de senaste 26 åren. Sigfrid har sin fasta punkt i livet i Horred, där han bor tillsammans med hustrun Signe, i huset som Signe med egna händer byggde för 44 år sedan.

Ständigt finns Indien i Sigfrids tankar, och det är därför han ännu vid 72 års ålder reser runt och sjunger i kyrkor. Pengarna som konserterna ger går oavkortade till att driva två blindskolor i Indien – en i Tirupattur i sydindiska delstaten Tamilnadu, den andra i Cooch Behar i norra Västbengalen.

Tidigt intresse

Sigfrids intresse för blindverksamheten i Indien uppstod redan på 1940-talet.

– Det fanns ett hem för blinda kvinnor i Uppsala. I de blindas tidning fanns det 1947 en vädjan därifrån om att de ville ha pengar till att stödja en blindskola i Tirupattur, som öppnat 1929 och som då hade 10 blinda pojkar som elever.

På skolan i Tirupattur har ett av elevhemmen döpts efter namnet på den frikostige givaren i Horred.

– Det tyckte jag lät intressant och ville stödja. Men hur, frågade jag mig.

Svaret på den frågan fick Sigfrid några år senare av prästen Herman Schlyter i Lund som visste att Sigfrid var sångare med utbildning från Borås musikinstitut.

– Du kan väl resa runt och sjunga i kyrkorna, föreslog Schlyter och rådde honom att skriva till svenska kyrkans missionsstyrelse, om det.

Därifrån fick Sigfrid ett positivt besked att man var beredd att betala Sigfrids resor och uppehälle. Samtidigt skrev man till församlingarna och tipsade om

Sigfrid.

– Jag tänkte att nu skulle de väl skriva till mig från alla håll. Men det kom inte ett enda svar . . ., berättar Sigfrid om detta första försök att nå ut. Det kom istället att dröja ytterligare fem år, till 1958, innan det åter kom på tal.

Missionsombuden

Denna gång tipsades han av några präster att han skulle ta kontakt direkt med missionsombuden som finns i varje kontrakt och göra upp med dem om turnéer.

Nu lyckades det bättre. Debutkonserterna avhölls i Tingsryds kyrka på fastlags-söndagen 1958, och därefter har det varit fullt upp med kyrkokonserter.

Mer än tre miljoner kronor har Sigfrid hittills fått ihop och sänt till Indien. Bara under det senaste året har det blivit omkring 120 000. Anledningen till att det kunnat bli så mycket är Sigfrids mångkunnighet.

– Det fina är att jag kan stämma piano. Jag gick igenom pianostämmarutbildning på Tomtebodas blindinstitut under fem år från 1945, och senare lärde jag mig även att reparera pianon. Det gör att jag aldrig behövt ta ut ersättningsarna för vivre och resor när jag åkt runt och sjungit. I stället har jag stämt pianon vart jag har kommit och levtt på det.

Alla ersättningar har därigenom gått till blindskolorna i Indien, framförallt till den i Tirupattur.

Redan 1959 uppkallades ett av elevhemmen där efter Sigfrid, och senare har ännu ett Sigfrid-hem uppförts vid blindskolan, som idag har ca 150 elever. Pengarna dit har hela tiden gått genom Svenska kyrkans mission. Den andra blindskolan som Sigfrid skänkt pengar till, i Cooch Behar, är det däremot organisationen Kvinnliga Missionsarbetare som står för.

De mesta pengarna har gått till blindskolan i Tirupattur i sydindien. Skolan där drivs av tamilkyrkan, men stöds ekonomiskt av svenska kyrkans mission varigenom också Sigfrids bidrag kommer.

Foto: Börje Tobiasson

Två resor

Två gånger har Sigfrid själv varit i Indien, 1964 och 1971. Första gången var Signe dessutom med, och det blev en stor upplevelse för dem bägge. Att resan kom till stånd berodde på att Sigfrid på våren 1964 tilldelades ett kulturstipendium från Lions, som högtidligt överräcktes av prins Bertil den 8 maj.

— De tyckte jag skulle åka till Indien för pengarna.

Vid besöket i Indien träffade Sigfrid och Signe en kvinna som sedan blivit en betydelsefull länk med verksamheten för de blinda i Indien. Det var Esther Cornelius, lärarinna i Sydindien med stort engagemang för blinda barn. I början av 1970-talet omskolade hon sig till blindlärare, med stöd från Sigfrid, och hon har sedan varit rektor för en blindskola i Krishnagiri och även sysslat med att rehabilitera blinda ungdomar.

Fint ögonblick

Vid andra besöket i Indien 1971 besökte Sigfrid förutom sina "egna" skolor också flera av institutionerna för blinda i Bombay på västkusten. På ett daghem för blinda barn, inrymt i översta våningen till Mata Laxmishukhuset i norra Bombay upplevde Sigfrid ett av sitt livs finaste ögonblick. Sjukhuset och daghemmet hade donerats av en rik hinduisk kvinna från provinsen Sind i nuvarande Pakistan. Sedan Sigfrid frågat när hon levat visade det sig att hon fortfarande levde, 99 år gammal, och befann sig på sjukhuset. Sigfrid bad att få träffa henne.

— Hon kunde inte ett enda ord engelska, men genom tolk berättade hon om sig själv och allt hon velat göra för att hjälpa andra.

— Jag sade då till henne att det är oss givet att arbeta på verket, men ej att fullborda det. Jag lovade henne att jag

skulle fortsätta hennes verk och efter mig ska någon annan komma.

Vilja att hjälpa

Det är denna vilja att hjälpa som ligger bakom Sigfrid Johanssons mångåriga arbete. Viljan att göra livet lättare för blinda och synskadade i Indien, som är dubbelt drabbade. Dels ofta fattigdom och elände, dels mycket litet förståelse från andra människor — blindheten tolkas av många som ett rättvist straff för begångna brott.

För framtiden intresserar sig Sigfrid särskilt för att blindskolorna i Indien ska kopiera böcker på blindskrift.

— I varje brev till dem tjar jag att de ska träna upp blinda, att kopiera böcker till blindskrift. Det finns nästan inga böcker i blindskrift på originalspråken i Indien, ja inte i Afrika eller Sydamerika heller.

Kulturell grund

— Jag tänker så här att det är omöjligt för oss här i de rika länderna att hjälpa alla blinda i de fattiga länderna att få det bättre. Vi kan som bäst rädda några hundra. Men vad vi däremot kan göra är att hjälpa dem att bygga upp en kulturell grund, som de sedan kan bygga vidare på.

— Vi kan ge dem en god och enkel skrivapparat, vi kan ge dem papper att skriva på och vi kan ge dem böcker att läsa.

Så säger Sigfrid Johansson, en man som i över ett kvarts sekel ägnat sitt liv åt Indiens blinda. Och ännu tänker han inte upphöra med sina kyrkokonserter, ännu har han inte likt denindhiska damen i Bombay hittat någon som erbjudit sig att föra hans verksamhet vidare. Snart har han hållit på i 27 år. ■

Lars Eklund

ANNONS

TODAY

CINEMA

English

Avalanche Express: Jamuna (12.30, 3, 6, 8.30)

Dracula (A): Tiger (12, 3, 5.45, 8.15)

Friday The 13th (A): New Empire (3, 6, 8.30)

Paris I Love You (A): Metro (noon)

The Big Boss (A): Globe (3, 5.45, 8.30)

The Great Dictator: Navina (12, 3, 6)

Hindi

Ajanabee: Janata (12, 3, 6, 9)

Be-Aabroo (A): Society (4 shows)

Betaab: Jyoti (12, 3, 6, 8.45)

Dard-e-Dil: Crown (4 shows), Chhaya,

Krishna (noon), Pushpasree (noon)

Dhat Tere Ki (A): Elite (noon)

Humse Hai Zamana: Opera, Grace, Ganesh, Rupali, New Royal, Vaishali (4 shows)

Justice Chaudhury: Elite, Darpana (3 shows)

Mazdoor: Lighthouse, Gem, Prabhat (4 shows), Jagat (4 shows), Priya, Talkie

Show House, Malancha, Pushpasree, Ajanta (3 shows)

Mujhe Insaaf Chahiye: Roxy, Mitra, Kalika (12, 3, 6, 9), Jāwahar Pradip

Naukar Biwi Ka: Orient, Park Show (4 shows), Uttara, Purabi, Ujjala (3 shows)

Prem Tapasya: Hind, Naaz & Liberty (4 shows), Uttara & Ujjala (noon)

Razia Sultan: Paradise (11, 2.15, 5.30, 8.45), Majestic, Basusree, Moonlight, Purnasree (3 shows)

Rishta Kagaz Ka: Lotus (4 shows), Krishna (3 shows)

Sumbandh (A): Metro (2.30, 5.30, 8.30), Shree & Purna (noon)

Woh 7 Din: New Cinema (12, 3, 6, 9), Bina (4 shows), Majestic, Basusree, Moonlight, Purnasree (all noon shows)

Bengali

Chokh (A): Priya (along with documentary on Debabrata Biswas; noon)

Indira: Rupbani, Aruna & Bharati (2.30, 5.30, 8.30)

Jyotsna Ratri: Radha (2.30, 5.30, 8.30), Purna (3, 5.45, 8.30)

Tanaya: Sree & Indira (3, 6, 8.45)

WEATHER

Today's forecast: Mainly clear sky. No appreciable change in day and night temperature.

Maximum temperature: 30.6°C (-1)

Minimum temperature: 21.0°C (-2)

Maximum humidity: 98%

Minimum humidity: 40%

The sun sets today at 5.08 pm and rises tomorrow at 5.35 am

Pune (PTI): The following are the maximum and minimum temperatures (in degrees centigrade) and rainfall (in mm) in selected places as recorded at 8.30 am on Tuesday:

Ahmedabad	33	20	nil
Aurangabad	31	17	nil
Baroda	32	22	nil
Bhuj	35	20	nil
Gaya	30	19	nil
Hyderabad	28	21	nil
Indore	31	17	nil
Jaipur	31	18	nil
Kolhapur	33	19	nil
Lucknow	30	17	nil
Madras	33	20	nil
Mahabalaeshwar	25	16	3
Mysore	—	21	nil
Nagpur	32	19	nil
New Delhi	31	17	nil
Ootacamund	18	11	4
Patna	31	17	nil
Pune	31	21	nil
Ratnagiri	30	21	nil
Srinagar	20	5	nil
Trivandrum	32	25	nil
Vishakhapatnam	32	23	nil

ANNONS

Resa är viktigt

Resebranschen lockar med solbränna, lyxliv, sexäventyr och Österns mystik. Ju löjligare och mer dekadenta önskemålen är, desto mer har resebyråerna att erbjuda.

Att resa för att lära och få kontakt med människor i en annan kultur är däremot viktigt. Jag ordnar nedanstående studieresor. Priserna blir låga eftersom vi bor och reser enkelt, men det är en förutsättning för att få kontakt med andra än hotellpersonal och betjänter. Resorna förbereds med studiecirklar och seminarier.

Nepal Tåg genom Indien. Vandring mellan byarna i bergen i små grupper med tolk. 35 dagar. 19/2 och 7/10 1984. Prfis 8 285:—

Indonesien Java, Bali, Borneo. Vi stannar längre tid på tre platser. 36 dagar. 24/3, 23/6 och 13/10 1984. Pris 11 475:—

Kashmir Vandring mellan byar, kloster och över höga pass i Zanskar och Ladakh. Här har den tibetanska kulturen överlevt! Resan är krävande. 30/6—4/8. Pris 10 525:—

Bhutan Resan går till områden som nyligen öppnats för utlänningar. Vi besöker kloster och borgar och vandrar mellan byar. 22/9—13/10 1984. Pris ca 23 000:—

Natur i Sydasien Nationalparker och kulturella centra i Indien, Nepal och Bangladesh. För dig som är intresserad både av djurliv och samhälle. En riktig RESA! 24/12—29/1 1984. Pris 10 395:—

Priserna inkl resor, hotell, tolkar, kval färdledning och kurslitteratur. Studiecirklar på vissa orter. Veckoslutseminarium. Billiga flygbiljetter. Ring och fråga!

LÄS OCH RES

Christian Jutvik, tel 08/717 54 40

Box 208 133 02 Saltsjöbaden

— Beställ det nya programmet —

Den snabbast växande religiösa rörelsen i världen i dag är rajneeshism. Sannyasins, lärjungar till Bhagwan Shree Rajneesh dyker upp överallt – rödklädda, med halsband med mästarens bild och presenterar sig med namn på sanskrit. Det finns drygt 350 000 lärjungar runt om i världen.

Rörelsen arbetar med terapigrupper enligt västerländsk modell och meditationstekniker utarbetade av Bhagwan anpassade för västerlänningar, med mycket kroppsövelser och känsloutlevelse; man använder energifrigörande övningar i neo-reichiansk anda, bio-energetics, för att lokalisera och lösa upp spänningar i kroppen.

Men inte nog med det – här och var i världen växer det upp restauranger och diskotek i rörelsens regi. Störst antal sannyasins finns i Västtyskland, Japan, England och USA.

– Vad är nu detta, frågar man sig lätt. Är det här överklassens nya njutningsmedel?

Ja, i någon mån, svarar en sannyasin. Bhagwan fick en gång en fråga om varför meditation sprider sig i väst, medan kristendom, judendom och islam blir allt vanligare i öst. Hans svar

var att meditation är till för människor som är tillfredsställda i materiellt hänseende.

Historiens upplysta mästare var prinsar som avsåg sig sina rikedomar för att söka sanningen. Om man fortfarande har en mängd drömmar och ouppnådda mål kan man aldrig nå den sanning som är här och nu, ty sanningen är alltid här nu, bara här nu och totalt här nu. Har du en dröm, en längtan, ett mål – gå dit, säger Bhagwan. Vill du vara rik, så se till att bli rik, så är du av med den drömmen och har då en chans att nå sanningen. Sanningen finns inte i drömmarna, men bortom drömmarna, lidelserna, hoppen. Gå igenom dem med glädje, njut, älska och sjung, men gå längre, bortom.

Var inte allvarlig, säger Bhagwan, allvar är en sjuk. Var innerlig, men allvarlig – aldrig.

Skapelsen är en "leela", en lek.

Vad är det? Något för oss vanliga västerlänningar så väsensfrämmande – vad är det ni håller på med, är ni skvatt galna, eller? Ma Prem Pratiti, till 'vardags' journalisten Louise Hamilton, ger här sitt högst personliga svar på den frågan.

Bhagwan leder mig till rummet mellan tankarna

*jag snurrar, virvlar, snor runt runt
som en virvlande dervisch
runt runt fort fort fort
jag blir en slända som far, en slända av ljus och luft
min ena hand sträckt uppåt, med öppen handflata
den andra neråt, mot marken
så snurrar jag
allt fortare*

*fötterna stadigt på golvet
nakna, ett steg i taget, så snabbt*

*en tanke kommer farande – en konkret, verklig tanke, rätlinjig
och plötsligt blir jag yr
den studsar mot min virvel av ljus
och försvinner som en neutron ut i rymden
och jag är i balans igen
jag snurrar och virvlar*

*är en virvel av ljus och luft
och medvetande*

*jag är sannyasin
följer en mästare
Bhagwan Shree Rajneesh
jag har fått tillgång till det andra*

*jag är en västerländsk intellektuell
logisk analytiker
medveten samhällskritiker
utåtriktad,
aktiv*

*om jag snurrar blir jag yr i huvudet
förlorar det viktigaste jag har
mitt förnuft*

*mitt förstånd
mitt goda huvud
mitt västerländska medvetandes säte
moralens hem*

Om du ställer dig på golvet med fötterna lite isär, med knäna lite lätt böjda och andas så fort du kan ett tag. Med slutna ögon. Andas och andas och andas och andas, och håller ögonen slutna och så plötsligt släpper kontrollen över kroppen och låter den gå vart den vill. Kanske dansa. Flyta, av sig själv utan att du behöver bestämma dig för vart armar och fötter ska röra sig, då upptäcker du att du kan iakttä din kropp.

*Du iakttar dig själv.
Vem iakttar?
Du.
Vem är du?
Lager efter lager faller av, till sist
när du det rena medvetandet,
cyklonens center, och du kan snurra
utan att bli yr. Där du är,
är stilla.*

*Vart tog moralen vägen?
Avlägsen ser du den.
Den är,
men den är inte du.*

Det är ingen konst att sitta på en bräda som inte har några ben. Sanyassins-barn visar hur det går till. Och malan – halsbandet med bilden av Bhagwan – är en självklarhet. (Foto: Lisbet Sigfridsson)

Zarathustra Cafeteria, busshållplats i Rajneeshpuram, Bhagwans stad i Oregon. I somras samlades tusentals 'sanyassins' (ung. lärjungar) här för att meditera och ägna sig åt terapi. (Foto: Lisbet Sigfridsson)

★ ★ ★

Vem är du? I pausen mellan tonerna, i tomrummet mellan tankarna
du är ditt rena medvetande
där är du.

Var är yrkesrollen, könsrollen, kroppen, människan?
jag ser den –
– det är meditation.

känslorna: hoppet, förtvivlan, vanmakten, längtan,
sorgen ilskan
lusten glädjen
besvikelsen
ja ja ja
de är där
de är cyklonen
sländan

i dess mitt är du

jag är en europeisk intellektuell
jag går till min mästars fötter

Auktoritetstro! ropar du
Auktoritetstro! ropar jag
Massorna förblindas!
Se Hitler, se Stalin!
Farliga ledare, falska profeter!
Förblindar, förleder, förför!

jag bär en mala om halsen –
ett halsband, etthundraåtta kulor och bilden av honom
mästaren

Insignier! Magi!

jag går ständigt i röda kläder

gruppträck! osjälvständighet! okritiskt!
se den förblindade massan!
Ger du upp ditt rena förnuft, ditt kritiska förnuft?

jag ser mitt rena kritiska förnuft –
– meditation

malströmmen i mitt huvud
feberyran
förnuftet! förståndet! argumenten!

mitt namn är Ma Prem Pratiti
det namn han gav mig
mästaren

Ma är min kvinnliga titel
Prem betyder kärlek
Pratiti, mitt namn, betyder erfarenhet, upplevelse
sanskrit

*och jag snurrar med fötterna
nakna mot marken fortare och
fortare
tills jag står som en slända
med en hand mot ljuset
och en hand mot jorden
virvlar fortare och fortare
tills orden och tankarna slungas
i en väldig centrifug
ut och iväg
och kärlet är öppet
mot ljuset och jorden
och jag är*

*jag går till min mästars sanning
jag böjer mig för hans fötter*

*jag är en europeisk intellektuell
orden och tankarna
logiken och argumenten
min livsluft
mina verktyg
– jag ser dem*

*min förvirring är din
min sorg och ensamhet
samma som din*

*jag går till mästarens följeslagare
i kärlek och medkänsla*

*följeslagare på vägen
ut
bort
hem*

Ma Prem Pratiti

Kan gurun ge svar på livets mening?

Bhagwan – en guru som publicerat 250 verk med svar i filosofiska och andliga frågor.

Men är inte de som anslutit sig till hans rörelse bara ute efter en egotripp för att slippa ifrån sig själva, undrar Jens Sjørlev.

En gurucentrerad rörelse uppstår.

Dada Sita Ram bor i Varanasi i Indien. Han äger en mindre tobakshandel och har rykte om sig att besitta esoteriskt kunnande och andliga krafter.

En kväll någon gång under 1972, diskuterar han med en astrolog och en vishetslärare, swami, om möjligheterna av att upphäva kroppskänslan vid meditation. Det menar Sita Ram är möjligt, varpå swamin utmanar honom att bevisa det.

Tre dagar senare träffas de igen. En bekants fru har satt sig på en meditationskudde, och Sita Ram lägger sina händer på henne och överför en kraftig dos shakti (andlig) energi till henne. Kvinnan svimmar.

När hon åter vaknar har hon tårar i ögonen.
– Varför förde du mig tillbaka? Jag har aldrig tidigare känt sådan frid. Snälla, sänd mig åter, utropar hon.

De närmaste tre dagarna är hon uppslukad av meditation i sitt hem. Astrologen bestämmer sig för att bli Sita Rams lärjunge och denne börjar sin karriär som guru. Han börjar ge sina lärjungar en "saddhana" – meditationsmetod. Som betalning vill han endast ta emot traditionella gåvor, blommor och sötsaker som alla närvarande delar på i samband med en ny lärjunges initiation.

Fler lärjungar kommer till, och en affärsman tycker att kunskapen om Sita Ram ska spridas. Han har själv blivit kvitt alkoholproblem med hjälp av sitt saddhana. Affärsmannen blir primus motor i att bygga upp en organisation kring Sita Ram, som får namnet Akhand Mahayoga Sangha of Varanasi.

Idag har Sita Ram hundratals lärjungar, varav en del utlänningar. Lärjungarna skänker pengar till organisationen, och även om Sita Ram nekar att ta emot pengar själv har en ny gurucentrerad rörelse uppstått.

En annan historia

Bhagwan Shree Rajneesh är ingen vanlig guru. Han är en upplyst mästare som Jesus eller Buddha, säger hans sannyasins (lärjungar). Som utbildad filosofilärare och med en extraordinär oratorisk talang har Bhagwan publi-

cerat mer än 250 verk med tal och svar i filosofiska och andliga frågor.

Bhagwan, som betyder Gud, förnekar att han är hindu, och han involverar västliga terapier i sina "saddhana". Bl a förespåkar han fri sex för sina lärjungar och anses i Indien mycket kontroversiell. 1981 flyttade han sitt ashram från Poona i Indien till Oregon, USA. På ett område som täcker 324 kvm har hans sannyasins byggt upp Rajneeshpuram, ett jordbrukskollektiv och meditationscentrum. Bhagwan har mellan 150 000 och 250 000 lärjungar, utspridda på 400 centra över jordklotet.

I Rajneeshpuram finns meditationshallar, matsalar och sovplatser för tusentals människor. Buddha Hall, där Bhagwan ger "darsan" rymmer 15 000. Rajneesh Foundation, rörelsens ekonomiska organisation, är alltså minst sagt välbärgad. 1977 var Rajneesh Foundation en av de största bidragsgivarna

till Indira Gandhis valkampanj i Indien.

Det viktigaste som krävs för att bli guru är lärjungar. "Jag är en trumma, som du kan spela på", säger gurun. "Jag är spegeln var du kan skåda dig själv, jag behöver dig mer än du behöver mig."

När indiska sökande själar har frågat sin guru vilken livets mening är har det traditionella svaret blivit: — Vem är du som frågar? Upplysning i indisk mening nås genom att erkänna att ens egen identitet i sista hand överensstämmer med Atman eller Brahman, den universella medvetenheten.

När västerlänningen frågar idag, svarar emellertid ofta gurun: — Vilken är frågan? Kulturernas möte skapar en konfrontation mellan olika världsbilder. Det är en epistemologisk konflikt mellan västerlänningens sökande efter Jagets frihet och indierna sökande efter frihet från Jaget. Men de indiska idéerna om frigörelse appellerar starkt västvärldens unga.

Ockult international

Den "ockulta internationalen", dvs människor som centrerar sina liv kring magi, astrologi, spiritism, sufism, shamanism, satanism, keltiska religioner och österländska religioner har under de senaste 20 åren lockat till sig så många sökande själar att de kristna organisationerna har gått ut på barrikaderna i kamp mot hedendomen.

En Gallupundersökning 1977 i USA visade att 12 proc av alla vuxna amerikaner var involverade i icke-traditionella religiösa rörelser. En proc, dvs 2 miljoner amerikaner sysslade med religioner med österländskt ursprung. Även om de indiska religionerna bara är en krusning på ytan av dessa, står de starkt i västerlänningarnas medvetande som representanter för "ny religion" tack vare de-

ras organisationsgrad och mediernas bevakning. Teologer talar om "hinduisk mission". Men de glömmer att hinduism inte är en religion i samma mening som exempelvis katolicismen. Vad som mera exakt exporteras från Indien är idén om Moksa.

Moksa är den slutgiltiga frigörelsetanken i hinduismen. Moksa betyder frigörelse från Samsara, dvs återfödelse, från "Livets flod" varifrån allt lidande härstammar. Moksa är en del av en hinduisk filosofi och social logik, liknande buddhisternas Nirvana och Zen's Tao begrepp.

Att exportera en sådan idé åstadkommer problem med kulturanpassning. De indiska religiösa rörelserna i västvärlden har försökt lösa detta problem genom att universalisera gudsbegreppet och genom att centrera religionen kring gurun-mästaren, det andliga överhuvudet.

Det är en generell bild inom vilken många variationer finns. Bhagwanrörelsen skiljer sig avsevärt från t ex Krishna Consciousness — en Bhakti (hängivelse)-sekt, vilken identifierar sig som "Varnasrama". Begreppet innebär att medlemmarna lever efter indelningen i fyra Varna (kaster) och fyra Asrama (livsstadier), som är specifikt indiska sociala modeller. Krishna Medvetenhet strävar efter att införa kastsystemet, först i USA och därefter i hela världen.

Guruns roll

Det genomgående karakteristiska med indiska religiösa rörelser kan sägas vara föreställningen om att det är möjligt att uppnå Moksa genom meditativa, psykologiska tekniker som förmedlas av en guru. Gurun utgör den absoluta auktoriteten för sina lärjungar.

I Indien betecknade en guru i forna tider

kungasönernas lärare, men idag betyder det enbart lärare. Inflationen i begreppet utesluter dock inte att en "äkta" guru är en andlig vägledare. Många indier anser att en "äkta" guru inte ska ta emot betalning för sina råd och sin vägledning. Bhagwans sannyasins anser att det är ett "gudomligt" infall när Bhagwan köper en Rolls Royce för att färdas de 20 metrarna från sitt hus till "darshan"-hallen. En guru lever i "det absoluta" och är därför satt över jordiska regler.

Vad är det då som gurun ger sina lärjungar?

Jo, först och främst yogiska och meditativa tekniker samt en hållpunkt, en auktoritet i livet.

I Indien är vägen till Moksa lång och hård. Innan man blir sannyasin måste man vandra runt och tugga för sitt bröd under ett helt år. I västvärlden erbjuds vägen till Moksa istället som en vara. Man kan köpa sig en intensivkurs i Enlightenment, upplysning.

I kölvattnet på det affärsmässiga sätt som de meditativa teknikerna förvaltas på händer det att människor i svåra sociala förhållanden och med psykiska problem genomgår meditationskurser med mycket kraftig effekt. Det har to m förekommit fall av intag på psykiatriska avdelningar av folk med meditations-skador. Ett offer, som deltog i Transcendental Meditations sk Siddhi-kurs, då man lär sig att flyga, har nu stått under psykiatrisk behandling i 4 år.

Vetenskap och religion

De indiska guruna allierar sig numera ofta med västerländsk vetenskap. Symposier med deltagande av atomfysiker som F Capra, transpersonella psykologer som S Grof, tibetanska lamor, swamis, och panditer hålls ständigt runt om i världen. Det kan kanske uppstå en fruktbar syntes mellan västerländsk vetenskap och österländsk religiös vetenskap därav. Men när Maharishi Yogi frammanar Naturens Kärlek och han i pseudovetenskapliga vändningar hävdar att kollektiv meditation kan försvara ett land mot kärnvapenangrepp, må man minst sagt förhålla sig skeptisk.

Swami Vivekananda, som spelat stor roll som ideolog för nationen Indien, lade stor vikt vid att framhäva de dygder i traditionell indisk filosofi som passade in i en utveckling av samhället mot större industrialisering. Han betonade gång på gång ideal som plikten att arbeta, att vara och en är av betydelse på sin rätta plats i samhället och den enes plikt inte nödvändigtvis är den andres plikt etc.

De få skeptiska västerlänningar, som besökte Bhagwans ashram i Poona, slogs av den likgiltighet som ashramet, gurun och lärjungarna visade de väldiga sociala problem som fanns alldeles utanför murarna. Man kan fråga sig om västerlänningar som ansluter sig till exempelvis Bhagwans rörelse inte i själva verket är ute efter en enorm egotripp för att slippa ifrån sig själva? Sammanblandningen av kapital och karma utgör i alla fall en politisk cocktail, som i vart fall inte entydigt drar mot vänster, men däremot skapar grogrund för elitistiska rörelser. ■

Jens Sjørlev

Jens Sjørlev är doktorand i etnologi och antropologi i Köpenhamn.

Flygfältet i Rajneeshpuram med ett plan tillhörigt rörelsen. Centret har på sina två år vuxit till en stad på minst 4 000 bofasta med snabbköp, kontorsbyggnader, tryckeri, restauranger, bostäder, egen vattenförsörjning osv. 40 milj dollar har investerats i Rajneeshpuram och med ytterligare 30 milj dollar har man bildat Rajneesh Investment Corporation som bla äger ett hotell, en nattklubb och ett bageri i Oregons huvudstad Portland. Och på rörelsens bilar lyder dekalerna: "Jesus saves, Moses invests, and Bhagwan spends". (Foto: Lisbet Sigfridsson)

Tigrarnas tänder tämligen oborstade

Tamil Tigers, eller Frihetstigrarna som de kallas i Sverige, är en än så länge tämligen brokig samling terrorister eller våldsinriktade separatister om man så vill. Men Colombo-regeringens ovilja att på allvar ta itu med diskrimineringen mot tamilerna i allmänhet, och dess desperata motåtgärder mot Tigrarna i synnerhet ökar säkert tillströmningen till rörelsen.

Frihetstigrarnas (Tamil Tigers) krav på en separat stat för tamilerna i Sri Lanka är egentligen den enda programförklaring som man hittills presenterat. Tigrarna består av ett antal fristående grupper som bildats under de senaste fem åren, dvs under UNP:s regerings-tid. De allra flesta är ungdomar som i desperation och frustration över den massiva diskrimineringen från befolkningsmajoriteten inte ser någon annan utväg än våldets. Totalt räknar man med att grupperna idag har omkring 400 medlemmar varav många lever i frivillig landsflykt i södra Indien varifrån de planerar sina aktioner i Sri Lanka.

Bland grupperna har två framträtt som mer betydelsefulla än de andra. En är den mera aktions-inriktade grupp som leds av den 28-åriga Prabhakaran, en man som hoppade av skolan i förtid och som utan ideologisk barlast driver sin sak. Prabhakaran talar tex inte engelska, och han framträder inte som någon politiker. Men hans grupp, the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE), anses vara den starkaste.

Uma Maheswaran leder den andra gruppen som är något mer ideologiskt inriktad med vissa ambitioner att företräda något slags vänstertänkande. Maheswaran är en bildad fd statstjänsteman, och han har klart uttryckt sin önskan att "bilda en massorganisation för väpnad kamp under ledning av arbetarklassen". Maheswarans grupp kallar sig PLOTE, People's Liberation Organisation of Tamil Eelam.

De båda grupperna har tidigare bekämpat varandra. I maj 1982 försökte Prabhakaran skjuta ihjäl Maheswaran utanför ett café i Madras men dödade i stället en kamrat till honom. Den indiska polisen arresterade båda två, men de släpptes senare mot borgen och Prabhakaran förbjöds att sätta sin fot i Madras. Ingen vet var han nu befinner sig,

Text: Monsun B

men han är i Sri Lankas mest eftersökte man med ett pris på 100 000 Rs på sitt huvud.

Man menar nu att Prabhakaran och Maheswarans grupper närmast sig varandra under senare tid, och det antas också att Prabhakaran är den starkare ledaren.

Tigrarna stödde från början TULF i deras (fredliga) krav på en separat stat, men idag är tigrarna fiendliga till TULF som de menar har förrätt tamilerna genom att förhandla med regeringen.

Indiens vägran att utlämna tigrarna till Sri Lanka har gjort relationerna mellan länderna något ansträngda. Indien har dock visat att de inte tillåter någon olaglig verksamhet från tigrarnas sida så länge de är i Indien.

Enligt den lankesiska regeringen har tigrarna fram till och med det första halvåret i år dödat 74 människor, varav

V Prabhakaran, ansedd som skoningslös och blodtörstig men han har enligt egen uppgift gett order om att ingen civil singales får dödas.

38 personer ur säkerhetsstyrkorna, 13 informatörer, 9 politiker och 14 civila. Regeringen har dock inte meddelat hur många som dödats av säkerhetsstyrkorna under samma period.

Indien medlar

I det ytterst svåra läge som den lankesiska regeringen försatt landet i så må det ha kommit som en överraskning att Indiens Indira Gandhi erbjudit sig som medlare. Såväl TULF-ledningen som president Jayewardene har accepterat, och Jayewardene har föreslagit fem punkter som utgångspunkt för en förhandling med TULF:

- Förverkligande av de sedan länge planerade sk utvecklingsråden på distriktsnivå i tamil-områden, vilka enligt uppgift skall ge en viss grad av självstyre,
- Förverkligandet av tamil som nationellt språk (vilket det är enligt 1978 års konstitution),
- Generell amnesti för de som tar avstånd från våldet,
- Bortdragande av trupperna från Jaffna-området, och
- Avskaffande av terroristlagen.

Gissningsvis har Indira Gandhi talat om för Jayewardene att om han inte kan garantera tamilernas väl och ve i Sri Lanka så kommer han aldrig att kunna förhandla om nånting. Därför är det också nödvändigt att han går dom till mötes på viktiga punkter.

Men uppgiften är inte lätt för den blide indiske emissarien, Mr Gopaldaswami Parthasarathi. Jayewardene kräver nämligen att hans motpart, TULF-ledaren Amirthalingam, öppet ska ta avstånd från kravet på en separat stat innan det blir några förhandlingar alls. Och Amirthalingam har under hösten rest runt i Asien och i Europa, vilket av

vissa bedömare anses försvåra hans situation. Amirthalingam har dessutom under sin Europaresa uttryckt oro för att över huvud taget återvända till Sri Lanka eftersom han inte tror att Jayewardene så säkert kan garantera hans liv där.

Ingen vet än vilket pris TULF-ledaren Amirthalingam satt för att lämna kraven på en separat stat, men han kommer säkert att kräva mer än bytvecklingsråden som är allt annat än något nytt generöst erbjudande från Jayewardene. Dessa råd har varit på tal i flera år. Ingen vet heller hur långt TULF-ledaren kan få med sig sina egna i en kompromiss om kravet på Tamil Ealam.

Situationen under hösten har för tamilerna fortsatt att vara besvärlig. På flera håll är läget mycket spänt inte minst på grund av de organiserade singalesiska bosättningsgrupperna i traditionella

tamilområden. Och tamiler i singalesiska områden rapporteras nu göra allt för att fly till Indien, vilket av förklarliga skäl lämnar de fattiga och oskolade tamilerna kvar i en svår situation eftersom de inte har samma möjligheter att lämna Sri Lanka. "We are marked for slaughter" som en plantagetamil uttryckte saken nyligen.

Representanter för TULF-ledningen har också träffat Tiger-ledaren Prabhakaran för att försöka förmå honom att acceptera en uppgörelse mellan TULF och Jayewardene utan att man får en separat stat. TULF-ledarna vet vilken risk de tar bara genom att förhandla med singalesernas ledare.

Jayewardene tar en liknande risk, vare sig han menar allvar eller inte med sin fempunktsplan. Rasismen gentemot tamilerna är idag så djupt förankrad i

hans egen politiska maktstruktur att minsta lilla mjukhet mot tamilerna framkallar våldsamma reaktioner bland de extrema singales-grupperna, inte minst inom de Buddhistiska sällskapen.

Situationen idag påminner spökligt om den som råde 1959 då den dåvarande premiärministern i Sri Lanka, S W R D Bandaranaike, fann att han och hans parti i alltför hög grad byggt sin popularitet på hatet mot tamilerna. Efter att till slut ha kompromissat på en punkt med den dåvarande ledaren för tamilernas parti så mördades Bandaranaike av en fanatisk buddhistmunk.

Om Jayewardene menar allvar med sitt fempunktsprogram så synes det åtminstone bildligt talat vara att uppvaknande på dödsbädden!

Ingen intervention från Väst!

Någon av de sista dagarna i juli begärde president Jayewardene militär hjälp från USA, England, Bangladesh och Pakistan ifall situationen skulle glida honom ur händerna. Det antogs att presidenten fruktade att Indien skulle gripa in på tamilernas sida.

Indien reagerade än en gång med att säga att man inte tänkte ingripa, men väl att om något av grannländerna i norr intervenerade på Jayewardenes sida så tänkte man inte förhålla sig passivt.

Ändå måste Jayewardene ha räknat fel för i New Delhi försäkrade

amerikanska och brittiska diplomater att deras länder inte såg någon som helst anledning att gripa in i konflikten. Och Bangladeshs krigsgeneral HM Ershad telegraferade till Jayewardene att han tänkte inställa sitt officiella besök i Sri Lanka och att han upprördes över mordet på muslimer i Colombo (de muslimer som finns i Sri Lanka är tamiler...).

Av samma skäl avstod Pakistans krigsgeneral Zia-ul-Haq från att besvara Jayewardenes begäran. Pakistan har heller knappast något anledning att riskera de förhållandevis goda förbindelser man har just nu med den gamla arvfienden Indien.

För Jayewardene var detta onekligen ett svidande bakslag. Kanske var det därför han senare förnekade att han bett om hjälp, och kanske var det därför han utvisade UPI:s korrespondent Stewart Slavin från Sri Lanka.

Slavin var den journalist som först rapporterade att presidenten bett om hjälp utifrån.

Labour protesterar

Ett 80-tal representanter för Labour har i det brittiska underhuset protesterat mot det överväld som drabbat tamilerna i Sri Lanka. Man har också menat att det är ytterst olämpligt att låta president Jayewardene komma till England på officiellt besök som planerats under hösten.

Den konservativa Thatcher-regeringen har avvisat kraven från Labour. Vi kommer inte att inhibera besöket, säger man.

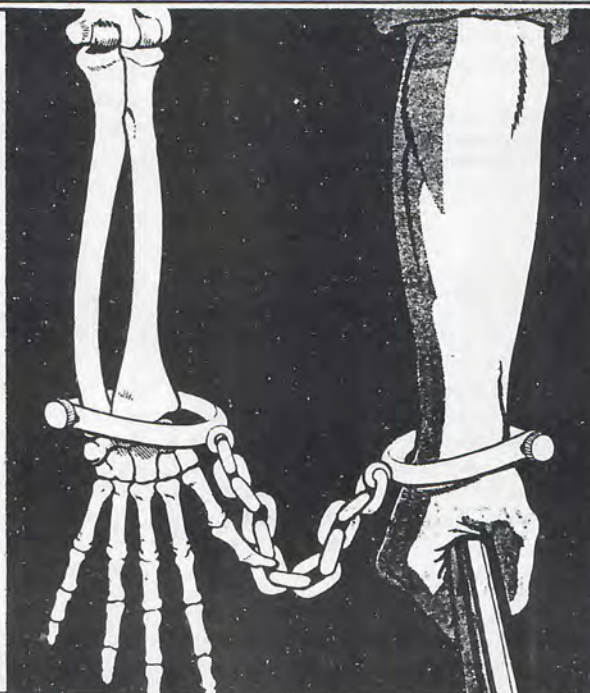
Turismen kollapsar

— Kan dom inte garantera sina egna medborgares liv och lem så går nog inte heller vi säkra. Så tycks Sri Lankas presumtiva turister ha resonerat för turismen till landet har minskat med hela 75 procent sedan den heta sommaren. Vissa resenärer har också uttryckt oro för terroristattacker mot turistcentra och transportmedel trots att något sådant ännu inte rapporterats.

Turist- och informationsministern Anandatissa de Alwis har nyligen varnat sin regering och sagt att om den inte gör något så kommer den oerhört viktiga turistindustrin att braka ihop helt.

De Alwis säger nu att den kommande högsäsongen under vintern kommer att bli ett misslyckande.

De Alwis föreslår regeringen att man framför allt ska inrikta sig på de hårt drabbade hotellen genom att införa skattelättnader och lägre avgifter för vatten och elektricitet. Regeringen har redan minskat bolagens vinstskatt från 15,5 % till 10 %.

Sri Lanka-formel i Bryssel

— Det kan idag anses som helt klart att Colombo-regeringen bär det tyngsta ansvaret för den våldsvåg mot tamil-minoriteten som kulminerade under sista veckan i juli. Det finns också starka indicier på att vissa regeringsmedlemmar också deltagit i planeringen av de omfattande mordbränderna i Colombo, men det finns ännu inga bevis som binder regeringen till dessa förberedelser.

Så kan man i korthet summera de diskussioner om Sri Lanka som under helgen den 4–7 november fördes i Bryssel på ett möte arrangerat av Centre Tricontinental. Mötesdeltagarna representerade ett antal frivilligorganisationer från Belgien, Holland, Västtyskland, Schweiz, England, Sverige och Norge, och där fanns också ett antal lankeser, såväl tamiler som singaleser.

Colombo-regeringens ansvar betecknades för det första som *provokativt*, dels genom att man stiftat diskriminerande lagar som framför allt säkerhetsstyrkorna tillämpat än mer diskriminerande, tex de ökända Terroristlagen. Underlag finns här bla i form av rapporter från Amnesty och Internationella Juristkommissionen. Det provokativa ansvaret ligger till dels också i det rikliga antal rasistiska och kommunalistiska uttalanden som ministrar och ledande partimedlemmar gjort i olika sammanhang. Bevismaterialet är här lättillgängligt eftersom det publiceras i form av pressmeddelanden, gazetter och protokoll från parlamentssessioner. Den som tydligast binds vid sådant material är industriminister Cyril Mathew.

För det andra ligger regeringsansvaret i ett *deltagande* i oroligheterna när de väl brutit ut, såväl ett passivt som aktivt deltagande. Passivt genom att det tog minst fyra dagar innan armén beordrades ut för att stoppa mordbrännarna och genom att ingen enda säkerhetsman eller fångvårdstjänsteman suspenderas eller lagsöks trots rikliga bevis för deras roll i massakrerna, bevis som också regeringen medgivit. Aktivt genom mobbens tillgång till röstlängder och andra officiella handlingar som "kartor" för mordbrännandet och genom en rad ögonvittnen som sett ledande medlemmar ur regeringspartiet delta i våldet och anförda mordbrännare.

Mötet menade att det vore rimligt att regeringen i Colombo tog konsekvenserna av detta och man beslöt att från en europeisk horisont verka för att så sker.

Bakslag i FN

Sri Lanka led ett diplomatiskt nederlag i FN när en anti-diskrimineringskommitté med tio röster mot åtta beslöt att be FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna att uppmana FN:s generalsekreterare till en undersökning av sammrens rasoroligheter i landet. Sri Lanka har tidigare motsatt sig kommitténs önskan att skicka en egen rapportör till Colombo så därför har nu saken förts upp på en högre nivå.

Norge, USA och England fanns bland de som röstade för förslaget medan bl a Sovjet, Pakistan och Bangladesh röstade emot, dvs gick på Sri Lankas egen linje. Indien avstod.

Idiotstoppet brutet

Afghanflyktingar släpps in

Idiotstoppet är brutet. 28 augusti kom de första fyra afghanska flyktingarna till Sverige, via flyktingkvoten. Invandrarverket har därmed gett vika. Stig Hansén menar att det till stor del är journalisten Lena Poolmas förtjänst.

Fram till i augusti i år har regeringen och invandrarverket konsekvent förnekat afghanska flyktingar att komma hit. Motiveringen: flyktingproblemet ska lösas på plats, det vill säga i Pakistan.

Sovjets angreppskrig i Afghanistan orsakar utan tvekan världens största flyktingproblem. Cirka tre miljoner afghaner har flytt till Pakistan.

Regeringens kallsinniga attityd grundlades 1980 då fem afghaner ansökte om uppehållstillstånd. Förutom motiveringen att det ska lösas på plats angav svenska regeringen som skäl att resurserna ska koncentreras till andra flyktinggrupper. I klartext: latinamerikaner.

Invandrarverkets generaldirektör Tord Palmlund hävdade också att Sverige inte ska ge intryck av att vara en öppen dörr.

Upprepade försök

När nu Sverige öppnar dörren på glänt är det journalisten och afghanistänkaren Lena Poolmas förtjänst. Hon har upprepade gånger enträget stött på invandrarverket för att få en ändring tillstånd. En direkt förfrågan för de fyra afghanerna kom också från FN:s flyktingkommisariat, vilket underlättade.

— De fick komma hit av politiska skäl, säger Lena Poolma. Gemensamt för dem är inte bara att de tvingats fly från Afghanistan, utan också att de har stora politiska problem i Pakistan.

— Sverige tar emot flyktingar på två grunder: dels om de har nära anhöriga, dels om de utsätts för politisk förföljelse.

Intellektuella

— De som kommit till Sverige är unga intellektuella — och därmed har de det oerhört svårt i Afghanistan. De blir tvångsinkallade av ryssarna om de stannar i städerna. Flyr de ut på landsbygden bemöts de med misstänksamhet av

sina landsmän. Skälet är att intellektuella, särskilt de politiskt aktiva, sammankopplas med Kabulregimen. Vissa islamska extremister driver också en medveten kampanj mot de intellektuella.

De fyra flyktingarna är:

Ahmad, 19 år, student. Hans bror Rahman är 28 år och har någon form av officersutbildning. De är båda från Kabul.

Ashraf, 25 år, är ingenjör. Han kom till Pakistan för cirka två år sedan. Dessförinnan var han med i gerillan vid Marmolfronten, knappt en mil utanför Mazar-é-Sharif nära ryska gränsen. I Peshawar blev han anställd vid ett av de stora gerillaorganisationernas kontor.

Zaman, 27 år, är lärare. Han togs vid en husundersökning efter invasionen och tvångsrekryterades till armén. Efter sju månader tog han och några vänner gevär och promenerade ut från Mazar till gerillan vid Marmolfronten. Sju månader senare tog han sig tillsammans med Ashraf till Pakistan.

— Det var inte så att Marmols kommandant Sabiullah var emot intellektuella, säger Lena Poolma, men det fanns en del krafter som splittrade. Den "mörkerman" som spred motsättningar visade sig i våras vara agent för ryssarna. Efter att han avslöjat gerillaställningar, som sedan bombades av ryssarna, sköts han av Sabiullah.

Ryktet går

Sedan de fyra flyktingarna kommit hit bor de i AMS-byn i Flen där de till tt börja med ska läsa 240 timmar svenska och sedan eventuellt mer, beroende på vad de ska göra senare.

Lena Poolma tror att det faktum att de fyra fick komma hit kan innebära att fler afghanska flyktingar kommer till Sverige.

— Ryktet sprider sig snabbt därnere. Men än så länge handlar det inte om någon policyförändring i den svenska flyktingpolitiken.

Fortfarande kvarstår regeringen och invandrarverkets principiella inställning till att problemet ska lösas på plats. Men idiotstoppet är upphävt och isen bruten.

Allt medan 100 000 flyr från Afghanistan varje månad. ■

Stig Hansén

Emigrantlandet där sikhismen föddes

Den blomstrande jordbruksprovinsen Punjab i nordvästra delen av den indiska halvkontinenten står åter i fokus för världens intresse. Sedan provinsen 1947 delades mellan Pakistan och Indien har dess bägge delar kommit att inta dominerande positioner i var sitt land. Nu pågår i det indiska Punjab sedan lång tid en kamp för självständighet, en kamp som åtföljts av många uppmärksammade våldsdåd.

Den norske antropologen Julian Y Kramer ger här en presentation av den indiska delstaten Punjab, utifrån perspektivet att majoriteten av de indiska invandrarna i Norge kommer från Punjab.

Utvandringen från Indien till Europa under efterkrigstiden har i stort sett kommit från två delstater – Gujarat och Punjab. I en engelsk undersökning från 1963 framgick att nästan alla indier som då var bosatta i England kom från dessa bägge stater. Det rörde sig om 40 000 indier, och av dem kom hela 32 000 från Punjab.

Beträffande Norge finns ingen statistik varifrån de olika indiska invandrarna kommer, men det förefaller som om punjabier är i majoritet även i Norge. Jag koncentrerar mig därför på dem, ger en kort historisk bakgrund om Punjab och tar upp de faktorer som ligger bakom migrationen mellan Punjab och Norge.

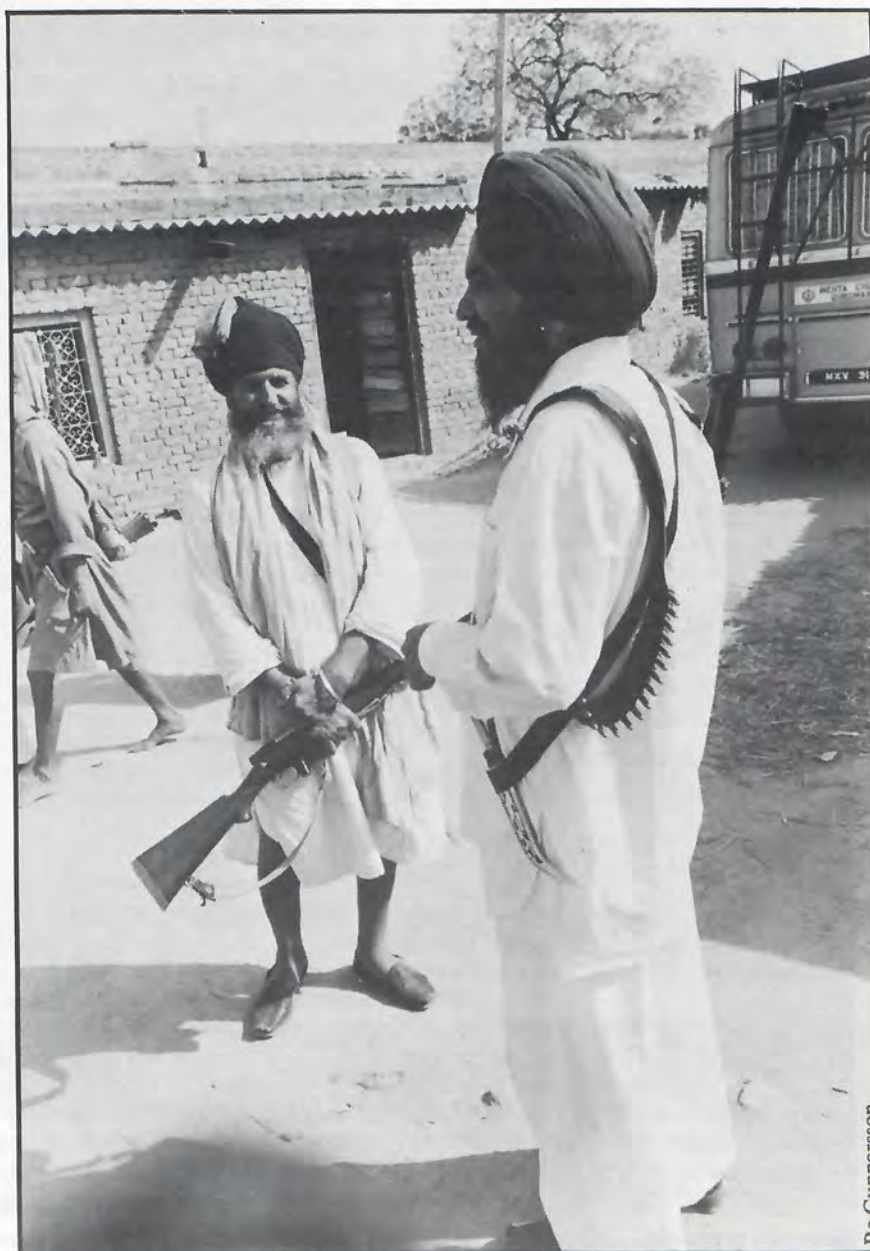
När det gäller den andra stora indiska gruppen, gujarater, rör det sig mycket om flyktingar från Uganda och de tas inte upp här.

Femflodslandet

Geografiskt ligger delstaten Punjab inringad av Pakistan i väster och de indiska delstaterna Jammu och Kashmir, Himachal Pradesh, Haryana och Rajasthan i norr, öster och söder.

Dagens indiska Punjab är egentligen bara en liten del av det vidsträckta område som under flera sekler benämnts Punjab. Namnet kommer av det persiska ordet *panj* som betyder fem, samt *ab* som betyder vatten. Detta syftar på att Punjab är "femflodslandet", varigenom Jhelum, Chenab, Ravi, Beas och Sutlej flyter innan de går samman med Indus.

Ursprungligen sträckte sig Punjab ända bort till Khyberpasset och gränsen till Afghanistan i norr, till Delhi i söder, från

Himalayamassivet i öster till Sinds och Rajasthan öknar i väster. Området är ett väldigt slättlandskap, och har utgjort porten mot Indien från nordväst. Punjab historia är därför i mycket historien om olika invasionsvågor som vält in över Indien.

De första inträngarna var arierna som redan år 1 500 f Kr fördrev ursprungsbefolkningen söderut. Perserna under Darius erövrade Punjab ca 500 f Kr och regerade där i över 100 år. Därefter kom grekerna som korsade Indusfloden år 326 f Kr under Alexander den store. Grekerna efterföljdes senare av flera vågor av centralasiatiska folk, däribland hunnerna år 500 e Kr.

Islams inflytande

Så småningom kom ett nytt element in i bilden i och med att inträngarna bestod av folkgrupper som övergått till Islam. Det började med olika afghanska "stammar", men mest kännbar blev den mongoliske Timur Lenks invasion år 1398. Han ödelade väldiga områden.

Denna invasion förebådade en tid av mycken oro och politisk instabilitet, där olika islamiska furstar konkurrerade med varandra om makten och om att omvända hinduerna i nordindien. Perioden avslutades med att en ättling till Timur Lenk, Babur, fick kontroll över området 1526 och grundlade den moguliska dynastin. Den kom att härskas över stora delar av Indien under 200 års tid.

Under den tiden uppstod den särskilda religion, sikhismen, som alltsedan dess har präglat Punjab historia. Grundläggare var Guru Nanak, som föddes 1469 i en liten by nära Lahore i nuvarande pakistanska Punjab.

Nanaks familj bestod av välsituerade hinduer, men han övergav deras livsstil för att ägna sitt liv åt kringresande förkunelse. I sin lära ville han förena olika element inom hinduismen och Islam, samtidigt som han angrep de sidor av religionerna som han ansåg vara orättfärdiga. Han var emot det hinduiska kastsystemet, samtidigt som han förkastade det intoleranta sätt som de muslimska härskarna i nordindien praktiserade Islam på.

Sikherna

Nanaks lära fann gehör bland befolkningen i Punjab och många uppfattade honom som sin guru (andlig lärare). Efterhand kom lärjungarna att kallas för *sikher*, en härledning av det sanskritiska ordet för lärjunge.

Guru Nanak efterföljdes av ytterligare nio gurus som bidrog till att utveckla religionen. Främst bland dessa var Guru Arjun och Guru Gobind Singh. Guru Arjun därför att det var han som systematiserade den sikhiska läran. Han samlade ihop sina föregångares skrifter liksom en del hinduisk och muslimsk mystik,

samt sina egna verk. Tillsammans utgör samlingen sikhernas heliga skrifter, och de kallas *Adi Granth* eller *Granth Sahib*. Språket är punjabi.

Arjun blev också sikhernas första martyr. De muslimska härskarna tog Guru Arjun till fånga, eftersom de var rädda för sektens snabba tillväxt, och man fruktade att den skulle bli ett hot mot deras makt. Under fångenskapen utsattes han för tortyr och blev senare avrättad för att han vägrade att omvända sig till Islam.

Motsättningarna mellan sikhierna och de muslimska härskarna fortsatte att växa, och nådde sin kulmen under den tionde och sista gurun, Guru Gobind Singh. Det var under hans tid som sikherna organiserade sig som ett militärt brödraskap. Detta lade grunden till sikhernas religion så som vi känner den idag.

Brödraskap

Medlemskap i brödraskapet *Khalsa* stod öppet för alla som var villiga att fransäga sig sin kasttillhörighet, sluta upp med att dyrka de hinduiska gudarna och istället tro på den ende guden samt följa Gurun som en vägvisare till Gud. Dessutom måste medlemmarna avstå från tobak, kött som slaktats på muslimskt vis, liksom samliv med muslimer. För att markera sin tillhörighet måste de vidare bära fem tecken – "de fem K:na".

Kesh – oklippt hår och skägg, *Kangha* – en kam som håller håret på plats, *Kucch* – byxor som inte når ner över knäna, och som underlättar rörelse i strid, *Kada* – ett stålarmband, samt *Kirpan* – en dolk eller svärd. Alla män som ansluter sig till Khalsa måste dessutom ta sig namnet Singh (som betyder lejon), medan kvinnorna måste ta namnet Kaur (prinsessa).

På detta sätt etablerades ett mäktigt brödraskap, med kraft att överleva den grymmaste förföljelse och slutligen få överhöghet i Punjab på ruinerna av mogulernas välde och afghanska maktanspråk.

Siste gurun

Guru Gobind Singh kämpade de sista åtta åren av sitt liv särskilt mot mogulkejsarna. Innan han dog förklarade han att han varit den sista gurun och att sikherna hädanefter skulle se på *Adi Granth*, de heliga skrifterna, som en symbolisk representation av de tio guruerna.

Etableringen av Khalsa kan ses som kulminationen av en längre process av sikhernas konsolidering av motstånd mot de muslimska härskarna i nordindien. Detta sammanföll med en kraftigt ökande rekrytering till Sikhismen av folk tillhöriga Jat-kast, jordbrukare med en militaristisk tradition. Ännu idag är den-

na grupp dominerande bland sikherna.

Utvecklingen av sikhismen har präglats av två strömningar. Å ena sidan av mysticism, ett sökande efter frid och återförening med det gudomliga, som baserar sig på Guru Nanaks och Guru Arjuns lära. Å andra sidan finns en nationalistisk och militaristisk tradition som utvecklats sig ur sikhernas kamp för att bevara sin identitet och religion.

Nationell kamp

Att vara sikh har alltid betytt mer än att bara tillhöra en viss trosriktning. Det har också betytt att man tillhört en folkgrupp som strävat efter att uppnå självbestämmande.

Det tog emellertid 100 år från brödraskapets stiftande 1699 innan sikherna definitivt fick kontroll över Punjab. Under

Ranjit Singh förenades området och han utropades till maharadja över Punjab år 1801. Han regerade i 40 år. Därefter dröjde det ytterligare tio år innan engelsmännen tog kontrollen över Punjab.

Engelsmännen administrerade Punjab som en provins i brittiska Indien, med Lahore som huvudort. Nu byggdes ett väldigt kanalsystem upp i nordvästra Punjab, där många sikher slog sig ned och utvecklade nya bosättningar.

Med Indiens självständighet och Pakistans avskiljande som muslimsk stat, delades Punjab i två provinser. Huvud delen i norr gick till Pakistan, eftersom majoriteten var muslimer där, medan den sydöstra delen med hinduisk majoritet blev en del av Indien.

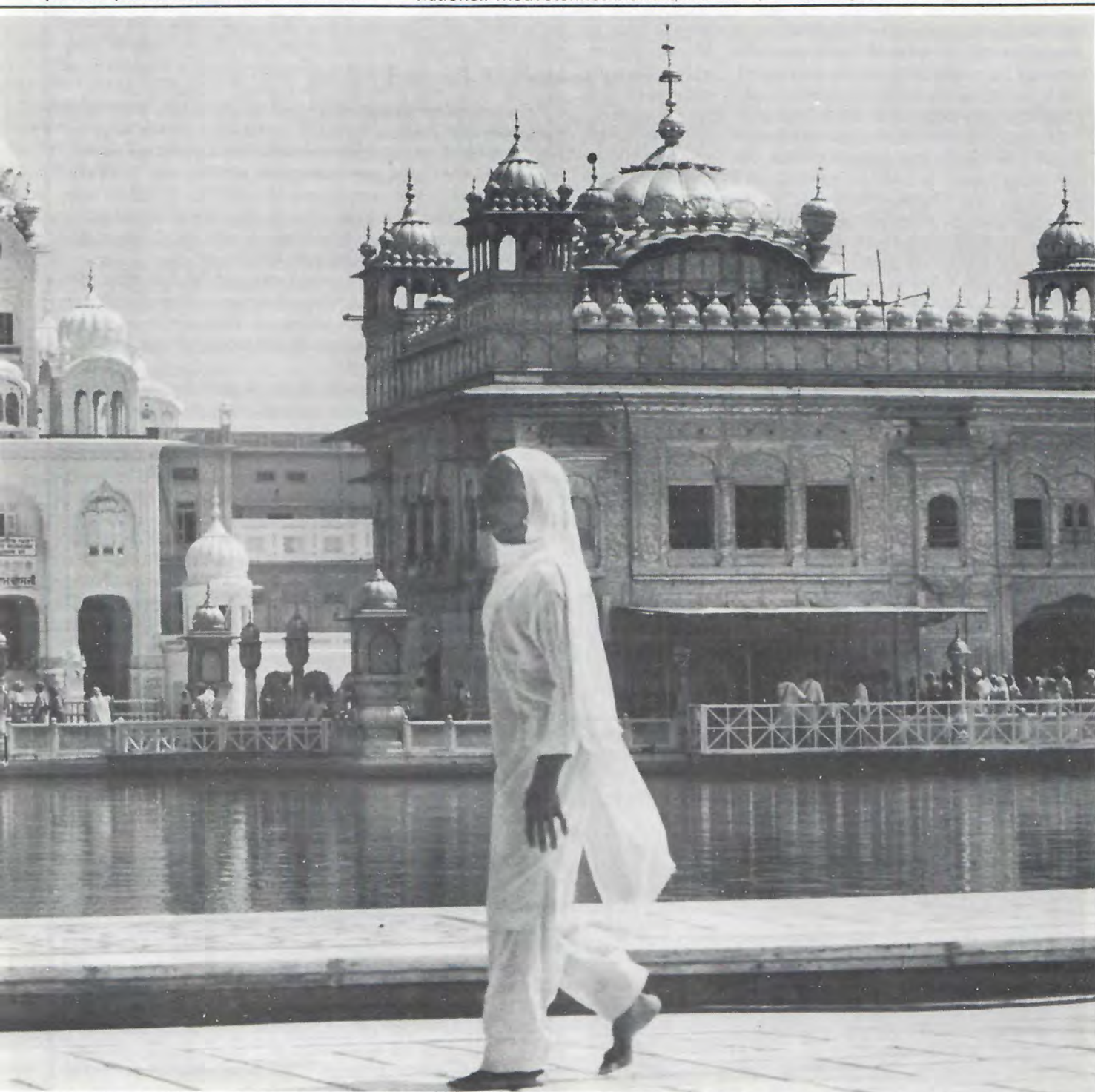
Det fanns dock ca 2,5 miljoner sikher på den pakistanska sidan, nästan lika

många som på den indiska. Samtidigt fanns det 5–6 miljoner muslimer på den indiska sidan. På grund av oroligheter och sammanstötningar mellan muslimer å ena sidan och hinduer och sikher på den andra flydde flertalet av muslimer från indiska Punjab, medan sikher och hinduer flydde i motsatt riktning. Denna massiva flyktingström på över 8 miljoner människor medförde stort lidande. Blodbad följde i flyktingströmmens kölvatten, och de flesta flyktingar miste allt de ägde. Det är mot den bakgrunden som man måste betrakta den spända situationen mellan Pakistan och Indien, liksom mellan sikher, hinduer och muslimer ännu idag.

Punjabns moderna historia är i hög grad knuten till utvecklingen av politisk och nationell medvetenhet bland sikherna.

Redan från Indiens självständighet krävde sikherna att Punjab skulle avskiljas som en rent punjabi-språkig delstat. Eftersom myndigheterna i Indien såg oerhört negativt på politiska rörelser som grundade sig på religions- eller kasttillhörighet, men däremot accepterade språktillhörighet för administrativ uppdelning, tvingades sikherna att i sina strävanden för att uppnå största möjliga självbestämmande föra kampen som en språkstrid.

Av dagens 10 miljoner sikher lever över 85 proc i Punjab, och de flesta av dem talar punjabi. Akali Dal, ett politiskt parti som vill främja sikhernas intressen ledde kampen i språkstriden på 60-talet. Den ledde fram till att den dåvarande delstaten Punjab delades i två. En punjabi-språkig med en majoritet av sikher –

Amritsar är sikhernas heliga stad, där deras viktigaste helgedom, Gyllene Templet är beläget

Foto: Sören Sommelius

Punjab, och en hindi-språkig med hinduisk majoritet – Haryana. Samtidigt flyttades en del av det gamla Punjab över till Himachal Pradesh. Den nuvarande delstaten Punjab är därför bara en spillra av sitt ursprung. Av femflodslandet återstår idag bara två floder – Beas och Sutlej.

Veteområde

Dagens Punjab är starkt beroende av jordbruk. 70 proc av befolkningen ägnar sig åt det. Punjab har blivit en av de mest välmående delstaterna i Indien, med den högsta per capita inkomsten. I stor utsträckning är det 60-talets "gröna revolution" inom jordbruket, med nya

grödor, konstbevattning och konstgödning som ligger bakom. Trots att Punjab bara har 2,9 proc av Indiens odlade areal kom 7 proc av all sädproduktion i Indien under åren 1969–80 från Punjab, och 24 proc av vetet. Det gör Punjab till det främsta veteområdet i Indien.

Samtidigt har Punjab också en hög grad av urbanisering. Ca 25 proc av befolkningen bor i städer. I flera av städerna blomstrar småskalig industri, ofta baserad på lokala hantverk.

Skillnaden mellan sikher och hinduer återspeglar sig i skillnaden mellan land och stad. Ca 80 proc av sikherna lever på landsbygden, medan över 30 proc av hinduerna bor i de fyra största städerna i

Punjab.

Emigration

Punjab har en lång historia av arbetsmigration till utlandet. Punjabier var med och byggde Panama-kanalen, och sedan århundraden har punjabier utvandrat i stora mängder till Storbritannien, Australien, USA, Östafrika och sydostasien. Traditionellt var dessutom Punjab ett rekryteringsområde för den brittiska armén, och innan självständigheten tjänstgjorde punjabier i flera andra brittiska kolonier. Det var bl a därigenom som de fick kännedom om möjligheterna som fanns i dessa länder speciellt i östafrika, och som gjorde att de

Ska presidentstyret underlätta en lösning?

Efter tre års växande oro i Punjab nådde delstaten i början av oktober ett klimax av våld i religionsmotsättningens tecken. Efter att ha tvekat länge beslutade Indira Gandhis regering slutligen att ingripa och avsätta den svaga delstatsregeringen under Darbara Singh, och införa presidentstyre i Punjab.

Samtidigt förklarades Punjab samt unionsterritoriet Chandigarh som oroligt (disturbed) område, och en ny administration utsågs under ledning av guvernören BD Pande (tidigare guvernör i Västbengalen). Denne ska nu styra Punjab på direkt uppdrag av Indira Gandhi och centralregeringen. Polisförband ges vidare rätt att utan vidare döda terrorister på gatan, att fängsla misstänkta utan formaliteter och spränga terroristers hus i luften. På detta sätt hoppas myndigheterna få ett slut på den våldsutveckling som har tilltagit alltmer sedan sikhernas agitation för ökat självstyre inleddes 1980, och som hittills krävt mer än 200 dödsoffer.

Direkt utlösande för beslutet att införa presidentstyre blev händelserna den 5 oktober i byn Bhullar nära Kapurthala då sju hinduer mördades på en buss av sikhiska extremister.

Inför hotet om hämndaktioner och ytterligare våld mellan sikher och hinduer i Punjab var det nödvändigt med en drastisk förändring. Darbara Singh-regeringen har tidigare visat sig helt handlingsförlamad i att hantera motsättningarna.

Chansen till en uppgörelse med de moderata elementen bland sikh-nationalisterna inom det ledande partiet Akali Dal har också ökat. Den nya administrationen kan väntas gå med på en del av de krav som ställts från sikhiskt håll, samtidigt som en del moderata sikh-ledare förklarar sig villiga att upphöra med agitationen även om inte alla sikhernas religiösa, ekonomiska och politiska krav (formulerade i 40 punkter i den sk Anandpur Sahib-resolutionen 1981) uppfylls.

Bland de krav som kan komma att uppfyllas hör att staden Chandigarh administrativt blir en integrerad del av Punjab, att Punjab får rätten till huvuddelen av vattne från de bägge floderna Ravi och Beas, samt att sikherna inte diskrimineras vid rekryteringen till armén.

Genom att nå en uppgörelse skulle de sikhiska extremisterna isoleras. Hittills har dessa kommit att spela en allt större roll, och fått ett passivt stöd från sikher i gemen. Genom bombattentat, bankrån och mord på polismän och hinduer i Punjab har de förespråkat en helt självständig, rent sikhisk stat – Khalistan (detta trots att sikherna idag utgör bara något mer än hälften av Punjabs 16 miljoner invånare).

I spetsen för extremisterna står sikhernas Khomeiny-gestalt Bhindranwale, som öppet lyckönskat och välsignat i sina predikningar (som säljs på kassetter överallt i Punjab till subventionerat pris!) dem som mördar polismän. I ett tal den 20 september hotade Bhindranwale att döda 5000 hinduer om inte en buss som polisen beslagtagit återlämnades till honom. Från sitt residens, Guru Nanak Niwas, ett tempel alldeles invid Gyllene Templet i Amritsar, sprider han oförtrutet sitt budskap.

Det är inte bara bland sikherna som extremisterna fått gehör. Som en reaktion har också den hinduiska våldsorganisationen RSS (Rashtriya Swyamsewak Sangh) och dess partipolitiska motsvarighet BJP (Bharatiya Janata Party) vuxit starkt i Punjab.

Detta är något nytt för Punjab, där sikher och hinduer tidigare alltid levat under goda relationer. Sikhiska bönder och hinduiska köpmän har samexisterat, och äktenskap över religionsgränsen varit vanligt förekommande.

För framtiden hänger därför mycket på att en politisk uppgörelse kan komma till stånd som hejdar tillväxten av sikhiska och hinduiska extremister. Annars kan Punjab snart passera gränsen till fullständigt kaos.

PS Det näst intill undantagstillstånd som infördes i Punjab har inte lyckats stoppa våldet. Sikhiska extremister låg bakom ett sabotage mot ett expresståg till Punjab den 21 oktober, varvid 17 människor omkom. Flera bombattentat har också förekommit, såväl i Punjab som i Delhi.

Sant Jarnail Singh Bhindranwale, en 36-årig Khomeiny-gestalt. Foto: Bo Gunnarsson

emigrerade dit efter avslutad militärtjänst.

Under efterkrigstiden ökade den stora folkflyttningen efter Indiens delning utvandringsströmmen. De flesta flyktingar miste allt de ägde och många tvingades att börja ett nytt liv utanför Punjab. En hel del flyttade till Delhi och andra större städer. Punjabier finns därför idag överallt i Indien, och i synnerhet sikherna har genom sina turbaner och skägg blivit ett synligt bevis för punjabiernas spridning. De har dessutom uppnått en oproportionerligt stor dominans inom de yrken och branscher som de har ägnat sig åt. Omkring 15 proc av armén består av sikher, medan deras andel av befolkningen bara är 2 proc. De är vidare framträdande inom långdistanstrafiken i nordindien. En stor del av taxichaufförerna i storstäder som Delhi, Bombay och Calcutta är också sikher.

Ganska många punjabier har därför ett nätverk av bekanta och släktingar som stäcker sig inte bara över stora delar av Indien utan också över världen. Det är inte konstigt att ett ordspråk har myntats – "Det finns punjabier och potatis överallt".

Vem utvandrar?

Redan tidigt i mitt arbete med indiska invandrare i Norge fick jag ett intryck av att de flesta punjabier kommit från relativt välbärgade miljöer. Under ett besök i Punjab bekräftades det, samtidigt som jag fick klarare intryck av bakgrunden till varför det i stort sett är folk från medelklassen som emigrerar.

Punjabier förklarade själva sin håg att resa ut med bristande sysselsättningsmöjligheter hemma. Detta är inte hela förklaringen på den omfattande emigrationen från Punjab, men klart är att det finns inte tillräckligt med manschettarbeten åt alla som fullföljt gymnasium eller universitet. Arbetslösheten är stor bland dem. Denna "överproduktion" av personer med högre utbildning kan därmed ses som en bidragande orsak till migrationen.

Å andra sidan råder stor brist på utbildad arbetskraft i Punjab. Det strömmar arbetskraft till Punjab från Uttar Pradesh, Rajasthan, Bihar och Himachal Pradesh. De arbetar på byggen, i vägarbete och på fabriker.

Ej förlora status

Det kan se ut som en självmotsägelse att Punjab exporterar billig arbetskraft till Europa samtidigt som delstaten importerar utbildad arbetskraft från andra delar av Indien. Men vi måste ta med i beräkningen att de som är i stånd att resa ut i stort sett är folk från städernas medelklass och landsbygdens jordägande klass. Dessa skulle uppleva en dramatiskt sänkt levnadsstandard om de skulle börja som vanliga arbetare. En högre banktjänstemän i Punjab tjänar

exempelvis fyra gånger så mycket som en arbetare, och affärsmän tjänar ännu mer.

Eftersom det dessutom läggs stor vikt vid status, rang och ekonomisk ställning som mått på en familjs anseende, vore det katastrofalt att "falla ner" från medelklassen till arbetarklassen. Om man inte kan skaffa sig ett arbete som stämmer överens med ens sociala status är emigrationen en lösning.

Punjabier åker alltså iväg bla därför att lönerna i Europa är såpass höga jämfört med Indien. Även som kroppsarbetare tjänar man mer än på ett medelklassjobb i Indien. Emigranterna kan därför behålla sin status i hemmiljön om de bara inte berättar för mycket om sitt utlandsarbete, och om de får ihop tillräckligt med pengar till konsumtion och investeringar i hus och jord.

Detta förklarar varför förhållandevis välbärgade punjabier reser ut, men inte varför det nästan bara är de som lyckas komma iväg. Orsaken är att det krävs ett visst minimum av resurser för resan och för att skaffa sig arbete i utlandet. Det kostar pengar att köpa biljetter, och det är inte alla som kan skaffa sig pass. Myndigheterna kräver nämligen ekonomiska garantier för detta.

Punjabiskt världsmöte

Den 23 december invigs i New Delhi den tredje punjabiska världskonferensen (Vishva Punjabi Sammelan), med närvaro av premiärminister Indira Gandhi.

Mer än 2 000 delegater från Indien, Pakistan, England, Kanada, Sovjetunionen mfl länder kommer till konferensen, liksom vänskapsdelegationer representerande andra indiska språkgrupper. Ett bilderverk som presenterar Punjabets kultur och konst kommer att publiceras i samband med konferensen, liksom en antologi över modern punjabisk poesi.

Nya mål

I takt med att alla tidigare europeiska mottagarländer numera infört stopp för invandringen har människor i Punjab tvingats finna nya mål.

USA och Kanada har ett särskilt kvot-system som gynnar invandrare med teknisk eller annan formell utbildning. Dessa två länder är ännu aktuella mål för punjabier som uppfyller fordringarna. I övrigt har två nya möjligheter öppnat sig.

Det första är gruppvis rekrytering av kontraktarbetare för 2–3 årsperioder till arabiska oljeländer som Dubai, Qatar, Oman och Saudarabien.

Det andra är kontraktarbete som sjömän på exempelvis grekiska båtar, under usla förhållanden men där likväl lönen är högre än vad man kan tjäna i Indien.

För bägge möjligheterna gäller att folk bara kan få arbete genom agenter som tar betalt för förmedlingen. Det kan kosta uppemot 10 000 sv kr att få ett jobb i utlandet, reskostnader och agentens provision inkluderad.

Brist i Punjab

Eftersom jobben i oljeländerna oftast gäller byggnadsbranschen föredras yrkesfolk som snickare, murare, elektriker, rörläggare etc. Detta har lett till att det på många håll i Punjab är brist på dessa kategorier. Vissa industrier som möbeldindustrin har drabbats hårt. Bristen på arbetskraft har också gjort att lönerna steg med det dubbla under loppet av fyra år efter att utvandringen till arabstaterna satte igång på allvar.

Utvandringen från Punjab har haft väsentliga effekter på den ekonomiska utvecklingen i delstaten – inte minst i förbindelse med investeringar knutna till den gröna revolutionen. Överallt ser man konkreta tecken på vad migrationen lett till – tegelhus, brunnar, traktorer m m.

Men utvecklingen har också sina skuggsidor. Störst är kanske inflationen i jordpriser. I ett område med stor knapphet på jord har det faktum att folk kunnat spara ihop pengar i utlandet för att köpa jord i Punjab lett till att jordpriserna farit i vädret. I många fall har det blivit så att enda sättet för en familj att få ihop tillräckligt med pengar för att skaffa jord numera är att ha en medlem utomlands som skickar hem pengar till detta.

Utvandringen leder också till en "brain-drain", sett från indisk sida. Särskilt bland yngre män är det populärt att resa ut, eftersom det ger en viss prestige och anseende. Ofta är det män i sin bästa ålder och de mest kvalificerade som åker. Det råder därför brist i Punjab på tex läkare och ingenjörer – eftersom dessa yrkeskategorier i stor omfattning emigrerat till England, USA och Kanada.

Julian Y Kramer

Fattiga bybor drabbas av SIDA-stött skogsprojekt

Vem gynnas egentligen av det svenska biståndet till byskogsbruk i sydindien? Inte är det de fattiga byborna som mister sin betesmark för att se hur denna planteras med eucalyptusträd. Det hävdar Erni och Ola Friholt som uppmanar SIDA att snarast lägga om programmet för skogsprojektet.

När kolonialmakten England vid 1800-talets mitt inrättade ett skogsdepartement (Forest Department) i Indien, var avsikten att göra avskogningen mer systematisk, öka träexporten och hindra indierna från att själva utnyttja skogen. Departementet förblev exploatör och polis även efter frigörelsen 1947. Verksamheten har varit effektiv: Genom att gynna hänsynslös avverkning har skogsdepartementet reducerat skogstäcket till cirka 10% av landytan enligt vad satellitbilder visar.

Indien behöver skog till stabilisering av klimatet och ekosystemet, till ved, virke, industriråvara m m. Idag pågår olika biståndsprojekt som utges för att täcka byarnas behov av skogsresurser. Vi besökte nyligen södra Indien.

Från Madras reser vi några mil till en byallmänning planterad med eukalyptus. Det är den VIP-plantering alla besökare förs till av Tamil Nadu Forest Department. Träden står i perfekt rättning med 1 x 4 meters lucka. Byns störste jordägare, en vitklädd glasögonprydd herre, ansluter sig till vårt sällskap. Han talar engelska och anger utsträckningen av det område som planterats med eukalyptus. Det skedde för 7-8 år sedan. Träden är snart avverkningsmogna. Planteringen gjordes under det Farm Forestry Project som drevs av skogsdepartementet i tjugo år. Dess direkta fortsättning är det Social Forestry Project (= byskogsbruk) som SIDA sedan 1982 betalar 195 miljoner kronor för under fem år.

Eukalyptusskogen är tät och jämn. Några bybor i slitna kläder håller sig avvaktande i bakgrunden. Vi vänder oss till dem. De verkar ha svårt att säga att byskogsbruk är bra. Vi frågar fröken Indira Gandhi, en av de många motivatorerna, village social workers, som ska engagera bybor i planteringsprogrammet och göra dem "trädmedvetna".

– Detta var ju tidigare en betesmark. Här betar kor och getter. Var är de nu? frågar vi Indira Gandhi, som är synbart

stolt över sitt namn. Och hon svarar: – De har gått någon annanstans.

Samma fråga ställer vi till Mr Joseph, chef för byskogsbruket. Han svarar att dessa betesmarker ändå inte hade något värde. Och hur många djur skulle egentligen folk få ha?

Vi besöker några plantskolor. En av dem, söder om Guduvancheri, är helt inriktad på eukalyptus. Vi ser hundratusentals plantor. Kvinnorna som arbetar där vet inget om programmets syften. Jo, eukalyptus används till pappersmassa, visste de. Och så måste de vattna plantorna med egna krukor, som de fick betala själva om de gick sönder. De hade tre rupier om dagen i lön (cirka 2 kronor).

Onyttigt träslag

I Madras Institute for Development Studies träffar vi Dr Dayanand. Han visar sin utvärdering av det gamla Farm Forestry-programmet. Tre av fyra satta plantor dog efter några år, av brist på vård. Och kanske var det lika bra, för eukalyptus är värdelöst för de fattiga byborna. Veden är mjuk. Den kan inte användas att göra hus, verktyg, plogar, kärror, eller andra nyttigheter av. Den är oljig och brinner snabbt med sotig rök. Som ved är den oekonomisk och obekvämt. Bladen är oljiga och oätliga för boskapen. Kvistarna och grenarna är glesa och smala. Ger varken skugga eller regnskydd. Rötterna går grunt och suger mineraler ur yttjorden. Därför växer inte ett grässtrå under eller nära eukalyptusträden. Men det går som sagt att göra pappersmassa av dem.

I SIDA:s projektplan står att man på allmänningarna och i vattenreservoarerna ska sätta sådana träd som byborna kan dra direkt nytta av som en egen naturresurs. Något de kan använda direkt, utan omvägar om kontanter, som de har så svårt att få ihop.

Resurser i handen är rakaste vägen till överlevnad. Småbönder odlar ris och grönsaker och äter själva upp det. De samlar kvistar och löv på betesmarker och i närbelägna skogsdungar, till bränsle. Djuren betar gratis på Indiens magra byallmänningar, som trots allt håller liv i världens största kreatursstam i något enskilt land. Inget att förakta. Och ett grundläggande faktum för den som ska planera och genomföra ett skogsprojekt.

De sydindiska vattenreservoarerna ("tanks" eller "lakes") är i allmänhet vattenfyllda fem månader per år. Under torrtiden betar djuren av det gräs som

Gränssten som ska markera gränsen till ett "skogsreservat", ett av många som endast finns på papperet. Här finns inte ett enda träd. Varför inte plantera skog här istället för på byallmänningarna?

Foto: Ulf Wilmenius

växt upp då vattnet drog sig tillbaka. Bybor skär gräs där. De använder det direkt som råmaterial till korgflätning, mattflätning, taktäckning m.m. En och annan, särskilt bland de jordlösa, odlar upp små tegar i eller vid reservoarerna.

Från många olika håll kommer nu klagomål från folk som utestängts från allt detta. Skogsdepartementet har stängt av delar av eller hela allmänningen och reservoaren i by efter by. Skogsplantering pågår. Ofta sätts ett enda trädslag, eukalyptus. Ibland är det babul, ett mera användbart träd. I projektplanen står att ¾ av just allmänningar och reservoarer ska planteras med eukalyptus.

Det projekt vi talar om pågår i Indiens sydligaste delstat, Tamil Nadu. SIDA:s styrelse har nyss godkänt ett liknande projekt i Orissa och det planeras ett i Bihar. Världsbanken går in i åtta delstater. Hela Indien ska så småningom välslutas.

Dyrare mat

Allmänningar och reservoarer ingår i ett mycket större område som ska planteras. De utgör cirka en sjättedel av helheten. Redan har 66 miljoner träd planterats. 13 miljoner är eukalyptus. Och vi vet att de huvudsakligen står där de inte borde stå.

De flickor som motiverar byborna att bli "trädmedvetna" får betalt efter det antal plantor de delat ut.

Då vi genomkorsade Tamil Nadus landsbygd såg vi gång efter gång åkrar som planterats med träd, oftast med casuarina, ett utmärkt och lönsamt träd för vedodling och försäljning i städerna. I många fall används den bästa våtrismarken till trädåker. Men oftast är det den mindre lönsamma grödan ragi som fått ge vika för träden. Nu råkar ragi vara de fattigas huvudföda i Tamil Nadu. Man kan förutse brist på ragi och där-

En betesmark som planterats med eukalyptus under Farm Forestry-programmet. Det nya Social Forestry (= byskogsbruk) går i samma spår. Fattiga berövas sin sista naturresurs, och pappersbruken vinner en ny råvarubas. Foto: Ola & Erni Friholt

med också högre priser. Mindre mat, och dyrare, för de fattiga och jordlösa.

I Kolar-distriktet i grannstaten Karnataka har ett liknande projekt medfört att ragiskörden minskat från 175 000 ton per år till 13 000 (!) ton. Ett mått på hur hårt de fattiga pressas av detta program som sägs vara till för just dem.

Nå, de fattiga ska ju enligt projektplanen få vara med och dela när planteringarna i framtiden avverkas. Men Dr Dayanand har upplyst oss om att skogsdepartementet måste låna sin del av projektkostnaden och därför måste ta stammarna av samtliga avverade träd för att betala igen lånen. Enligt projektplanen skulle byråden dela fifty-fifty med skogsdepartementet. Men byråden är upplösta sedan 7-15 år tillbaka i Indien och av taktiska politiska skäl hålls inga val. Detta fortgår utan hopp om förändring, varför hela projektplanen vilar på lösan sand. Formellt är allt klart, men i verkligheten vet alla vad det rör sig om.

Elakt spel.

Marknadskrafterna

Bortsett från den egendomliga yrvakenheten bland SIDA:s ansvariga då dessa problem går över från teori till att verkligen handla om fattigas liv och död, finns det skäl att betänka hur allting fogas som av en osynlig hand: bort från tanken att bygga upp de lokalt brukbara resurserna, hän till ökat råvaruuttag och borttransport till städerna, industrierna och exportmarknaden. Indiens träexport ökade med nära 100 procent under de senaste tio åren.

Projektet följer marknadskrafternas fria spel, till synes viljelöst. Ändå har man visat vilja: att stänga de fattiga ute från deras sista tillgängliga naturresurs. Varför inte stänga ute pappersbruken istället? Det ena tycks gå an men inte det andra. Man tar hänsyn till de mäktiga och inflytelserika. De fattiga får en skitlön för att under en kort tid arbeta på sitt eget fördärv. Det kallas arbetstillfällen!

Kan allt detta kallas bistånd och utvecklingssamarbete?

Det är bäddat för konfrontation. De många gräsrotsorganisationerna i Tamil Nadu börjar nu systematiskt kartlägga hur många fattiga som körts bort från odlingar, bete och grästakt i reservoarer och på allmänningar. SIDA:s ansvariga har samtidigt utlyst ett seminarium (i januari 1984) där frivilligorganisationer inbjudits delta. En SIDA-anställd sociolog skall placeras i Madras. Och i hela Indien växer motståndet mot att det som kallas Social Forestry är ett kommersiellt projekt.

Trädskramarrörelsens förgrundsfigur Sunderlal Bahuguna har lovat stödja bondeorganisationerna i kampen mot exploateringen av betesmarkerna i Tamil Nadu.

Det brådskar för SIDA att lägga om programmet för att åtminstone inte hamna på fel sida i den kampen. ■

Erni & Ola Friholt

Unga flickor utbildas till motivatörer som ska göra byborna 'trädmedvetna'. De får betalt per planta och går förstås till bybor som har mycket mark att plantera på. Vet de vad de är med om att sätta igång?

Foto: Ola & Erni Friholt

Än lever Tagores sång

Indisk musik är för många an-
tingen långa klassiska ragor,
västerländskt inspirerad Ravi
Shankar eller smäktande ro-
mantisk indisk filmmusik.

Men indisk musik är mer vari-
erad än så. Babu Munshi-Eklund
berättar här om den musik som
nobelpristagaren Rabindranath
Tagore skapade, en musik som
ännu är oerhört populär i Indien
och Bangladesh.

Rabindranath Tagore som föddes
1861 i en by nära Kenduli i nuvarande
Västbengalen är ännu idag ett betydande
namn på den indiska halvön. Innan
han dog 1941 hade han hunnit etablera
sig som Indiens främste författare.

Rabindranath blev tidigt världsbe-
römd som poet, och erhöll nobelpriset i
litteratur 1913 för sina dikter och sånger
i verket *Gitanjali*. Han blev därmed den
förste asiat som erövrade nobelpriset.

Stor talang

Men Tagore skrev mycket mer än poesi.
Han hade talang på litteraturens alla
områden, och han skrev också skådespel,
romaner och upplysningslitteratur
i text religiösa, politiska och pedagogis-

ka frågor. Dessutom var han inte bara en
framstående författare utan också såväl
kompositör som målare. Han var vidare
en nära vän till Mahatma Gandhi.

1901 grundlade han en experiment-
skola, Shantiniketan, norr om Calcutta,
där undervisningen av unga flickor och
pojkar bedrevs utomhus och i enlighet
med Tagores pedagogiska och filosofiska
idéer. Senare utvecklades Shantini-
ketan till ett universitet, som än idag
lockar studenter från när och fjärran.

Ny musik

Tagore förde nytt liv till den bengaliska
musiken, som dittills bestått av å ena
sidan nordindisk klassisk musik, och å
den andra av folkmusik samt baulmusik.
Det senare är religiös musik framförd av
andliga sökare och poeter som vandrar
mellan byarna och marknaderna i Ben-
galen, och som sjunger om sin längtan
efter att uppnå enhet med Gud.

Vad Tagore gjorde var att förena ele-
ment från klassisk musik, från folkmu-
sik, baulmusik, krittan (religiös sång i
templen med försångare och kör) och
dessutom västerländsk musik på ett så-
dant sätt att en ny musikstil uppstod –
Rabindrasangheet eller Tagoresång.

Europeisk musik kom Tagore i kontakt

med redan i barndomshemmet i Calcut-
ta, och när han vid 17 års ålder reste till
England för studier kom han att fascine-
ras bl a av Chopins pianomusik. I Tagore
opera *Balmiki Protiva* bygger för öv-
rigt Tagore på teman från västerländsk
konstmusik samt även en irländsk folk-
melodi.

Tagore skapade också en egen rytm
för sin musik, Rabindra shishta tal, bl a i
notakt (5+4), som han utnyttjade i en
del verk.

2500 sånger

Totalt skrev Tagore 40 stycken större
och mindre dramatiska verk, varav de
flesta är operor och baletter, naturligtvis
med egenhändigt komponerad musik.
Därutöver kommer hans sånger, som
uppgår till inte mindre än 2 500 stycken.
De första skrev han i tonåren, och därefter
komponerade han hela livet.

Mest kända av alla hans sånger har
Jano gano mano samt *Amar shonar
bangla* blivit, eftersom dessa två fått bli
nationalhymner för Indien respektive
Bangladesh.

Fortfarande idag är intresset stort för
Tagores musik i Indien. Varje vecka
framförs i Calcutta Rabindrasangheet,
operor och dansdramer på stadens kon-

Kungligt fiffel bakom nobelpris?

Låg det kungliga påtryckningar bakom att Rabindranath Tagore fick nobelpriset i litteratur 1913? Var det den svenske kronprinsen Wilhelm som genom manipulationer förmådde Svenska Akademien att förära Tagore priset, trots att endast några få poesiverk vid den tiden fanns översatta till europeiska språk?

Detta hävdar den marxistiske litteraturvetaren Nityapriya Ghosh i en stort uppslagen artikel i *calcuttatidningen Ananda Bazar Patrika*, och han har därmed förorsakat en sällan skådad våg av protester från alla håll. Tagore är närmast ett heligt namn i Bengalen, och all form av kritik av nationalskalden väcker enorm anstöt.

Ghosh går i sin artikel till angrepp mot de rådande föreställningarna om hur det gick till när Tagore fick nobelpriset. Det har sagts att Tagore erhölet priset för sin enastående poesi i en helt ny stil, att han fick priset oväntat utan någon form av påtryckningar och att Svenska Akademien till fullo beaktat Tagores kvalifikationer.

Nu påstår istället Ghosh att det var prins Wilhelm som ordnade så att Tagore fick priset. Wilhelm besökte på sommaren 1912 Calcutta och Tagores hem Jorasanko, där han blev överväldigande mottagen. Genom att locka med nobelpriset ska det enligt Ghosh ha varit Wilhelm som förmådde Tagore

att börja översätta sina verk till engelska. Den första boken som översattes var *Gitanjali-Sångoffer*, och det blev i stort sett den som nobelpriset kom att gälla.

Ghosh antyder också att politiska hänsyn skulle ha spelat roll. Det svenska kungahuset kände sig förolämpat av att Norge efter unionsupplösningen 1905 valt sig en kung med anknytning till England (drottningen var Edward VII:s dotter). Prins Wilhelm hade uppskattat den starkt anti-brittiska inställningen hos Tagore och hans hat mot engelsmännen som då styrde Indien. Den gemensamma inställningen skulle ha fått Wilhelm att bakom kulisserna se till att Svenska Akademien valde Tagore framför det årets huvudkandidater Anatole France och Thomas Hardy.

Det är inte första gången Nityapriya Ghosh gått till storm mot Tagore. Han har tidigare i två kritiska böcker behandlat skalden. De har dock inte på minsta vis påverkat den otroliga popularitet som Tagore har i Bengalen idag.

Av Tagores totala produktion på 180 böcker har fem stycken sålts i över 2 miljoner exemplar. Tills årsskiftet 1982/83 hade vidare 309 684 exemplar av Tagores samlade verk (i 30 band!) sålts av publikationsavdelningen i Shantiniketan, vartill kommer ytterligare ca 100 000 som sålts av den västbengaliska regeringen. Bara under 1982 tjänade publikationsavdelningen 3,3 miljoner rupees på försäljningen av Tagores verk.

Lars Eklund

i bengalernas hjärtan

sertlokaler – av vilka den främsta uppkallats efter Tagore till Rabindrar Sadan. Särskilt under högtidlighållandet av Tagores födelsedag i maj varje år flödar musiken.

Popularitet

Tagores musik är dessutom flitigt spelad i indisk och bangladeshisk radio och TV, och skivor med de populäraste Rabindrasangheet-tolkarna säljs i tiotu-

sentals. De stora namnen idag är Kanika Banerjee och Suchitra Mitra, och därtill kommer den nu avlidna Devabroto Biswas.

Ursprungligen framfördes Rabindrasangheet till ackompanjemang av svoraj (fyrsträngig luta med resonanssträngar, som spelas med plektrum), tablas (indiska trummor) och tambura (långhalsluta).

Numera hör också det från början oindiska instrumentet harmonium (han-

dorgel som spelas sittande på golvet) till de nödvändiga rekvisita och det förekommer ibland tom piano och gitarr som ackompanjemang. ■

Bubu Munshi-Eklund

Bubu Munshi-Eklund från Calcutta är professionell tolkare av Tagores sånger, och har en lång musikutbildning bakom sig i Indien. Hon är numera bosatt i Sverige.

Jitendra Singh spelar rajputisk prins i Tagores opera Tasher Desh, vid en föreställning av calcuttaensemblen Shantiniketan Ashramik Sangha i staden Asansol i Västbengalen. I diket bakom sitter kören och recitatörerna. Som i all indisk dans är det olika artister som dansar och sjunger. Foto: Lars Eklund

Usla, torra och magra ...

Vem förstår bäst nyttan av korna?

Ännu florerar myterna om de indiska korna. I Sydasiabulletinen 2-3/82 avlivade vi en del av dessa vanföreställningar. Kalle Kjellman går här ett steg längre, och jämför vad som sägs om korna i svenska skolböcker respektive indiska. Läs och jämför vem som bäst förstått sig på kons nyttighet.

Den indiska kon är välkänd. Alla tror sig veta något, men ofta är det galet.

Svenska skolböcker berättar att hinduer inte dricker mjölk, att de bygger hus av koskiten och att det är allvarigare att köra ihjäl en ko än en människa. Korna sägs ströva vind för våg, lämna en öken bakom sig och inte bara hindra trafiken utan hela Indiens utveckling. Många svenska läroboksförfattare, men inte alla, kopierar dumheterna utan att kontrollera uppgifterna.

Låt oss istället se vad indiska läroböcker säger om kon.

"Såsom en moder"

Kon är ett mycket vackert djur. Hennes kropp är välbyggd, täckt av hår och kan ha många olika färger. Kon har fyra ben, fyra spenar, två vassa horn och en lång svans med hårtofs. Med svansen och med sina långa öron viftar hon bort flugor och andra småkryp. På ovansidan av mulen finns fyra näsborrar genom vilka kon andas. I överkäken finns inga tänder men i den undre finns åtta.

Kon älskar sina kalvar högt. Hon slickar dem av kärlek och för att skydda dem är hon beredd att stå emot också ett lejon.

Kon äter gräs, hö, säd, majsblast, oljekakor och mycket annat. Först fyller hon snabbt sin mage. Sen lägger hon sig fridsamt och idisslar.

Kons mjölk är mycket välsmakande, nyttig och användbar. För barn,

sjuka och gamla är komjolk det bästa som finns. Av komjolk görs smör, ost, yoghurt och många sötsaker.

Kvickalvarna blir kor och tjurkalvarna blir oxar. Oxen är bondens bästa vän och följeslagare. Den plöjer åkern, drar vattenhjul som bevattnar fälten och valsar som pressar olja ur oljeväxter. Oxen bär också bördor och spänd för en vagn fraktar den gods och passagerare.

Kons urin används som medicin mot olika sjukdomar. Kons spillning används som gödsel på åkrarna och som bränsle i spisarna, men befolkningen i byarna stryker den också på golv och väggar för att göra sina hus rena och fina.

Också efter sin död kommer kon till god användning. Av skinnet görs skor, och av ben och horn blir gödsel till åkrarna.

Kon är verkligen ett mycket nyttigt djur. Befolkningen i Indien uppskattar hennes godhjärtade, oskyldiga och blida natur. Vi vördar henne som en moder, och kallar henne gaumata, komoder. Krishna var kons mest hängivna dyrkare och det är också vår plikt att inte bara respektera och föda henne, utan också utnyttja henne och sörja för att kostammen tillväxer.

Kon i vårt hem bör vi sköta omsorgsfullt. Vi bör punktligt ge henne att äta och dricka och aldrig någonsin uppföra oss illa mot henne. ■

Kalle Kjellman

Varför prenumererar du?

ANDERS FUGELSTAD
(sångare)

Jag har varit i Indien två gånger. Och är för all framtid intresserad av detta omväxlande och omfamnande land.

Jag tycker att tidningen ger mångsidig och kunnig information. Indienmateriet är min läsning!

TOMAS LÖFSTRÖM
(författare)

Utom Sydasiabulletinen finns ingen möjlighet att på svenska få tillgång till kontinuerlig, översiktlig och fyllig information om vad som sker i södra Asien. Att det är väsentligt att hålla sig informerad om detta skeende borde väl inte behöva påpekas.

PRENUMERERA

Ett år (fyra nummer) för 40 kr.
Insättes enklast på postgiro
79 54 96 - 9.

Resa i Himalaya

– Indien? Va, eru inte klok. Det finns ju Dubrovnik, Wien, New York, London, Nizza, Köpenhamn.

– Nej, sa jag. Indien.

Men så tänkte han på maharadjor, som vägde sin vikt i guldackor, ljuveliga dansöser med böljande höfter, ögonbryn som svarta svalvingar, och en rubin i naveln. Så elefanter med ledsna och kloka ögon, tigerjakter och sahib, sahib. Den gyttigt leriga svavelfärgade Ganges, ett bad i trasor med kadaver som granne, sorg, elände, febrar och fasa. Men även det underbara Taj Mahal badande i blont månsken. Indien.

Men va farao, Indien. Ge mig ett enda ordentligt skäl. Indien?

– 9 000 ånglok, sa jag.

– Åk, sa han.

Tåget upp bland molnen

Text och foto:

Lars Olov Karlsson

Orebro lan ...

Vi får tålmodigt se å det lilla blå tåget vid plattformen utanför. Avgångstiden 7.12, närmar sig men vi fortsätter snällt att vänta. Inget lok finns för tåget ännu en kvart efter avgångstid, så det är ingen panik. I Indien lär man sig ta det lugnt. Nåväl, framåt halv åttatiden är vi alla kontrollerade och kan ta plats i våra reserverade vagnar. Och vilka vagnar! En förstaklassvagn i lyxutförande med vilfåtöljer, en förstaklassvagn med vanliga stoppade säten, och så sist i raden en andraklassvagn med träbänkar och utan glasrutor i fönstren, men med träluckor istället. Där måste man ju åka!

Till sist kommer loket. De sista resenärerna sliter sig från stationens teservering och hoppar in. Loket visslar och så bär det iväg. Inget bromsprov här inte. Varje vagn bromsas för

hand, eller rättare sagt för fot, av en bromsare som åker på taket och som vid behov ställer sig på bromshävstången på vagnsgaveln. Vi åker över slätten i duggregnet. Det går inte fort, högst 30 km/h. Vad är då detta för märklig järnväg. Jo, det är en bana som engelsmännen lät bygga på 1880-talet för att få en bekväm förbindelse till Darjeeling, som ligger i Himalajas utkant, på över 2 000 meters höjd. Darjeeling har blivit en omtyckt sommarort för engelsmän i östra Indien. Här kom man undan sommarmånadernas tryckande hetta. Järnvägen byggdes utefter den gamla åsnestigen. De snäva kurvorna och stora stigningarna gjorde att man måste bygga smalspårigt. Och smalspårigt blev det. Två engelska fot, 610 mm bred blev banan. Hela 87 kilometer lång är den och tidigare fanns det dessutom två långa bibanor nere på slättlandet, men de är nu omlagda till en meters spårvidd.

Siliguri ligger nu bakom oss. Vi tuffar sakta över slätten. Förutom de vagnarna som är ▶

Jag har åkt med det lilla ångloket uppför Briener Rothorn i Schweiz. Jag har åkt med HST-tåget i 200 km/h mellan London och Cardiff. Jag har åkt med det blandade tåget mella Byvalla och Långshyttan. Jag har åkt i luftkonditionerad sovvagn med dusch mellan München och Köpenhamn, och jag har åkt teakklädd motorvagn mellan Stocksund och Långängen. Men inget av det går upp mot resan från New Jalpaiguri till Darjeeling i norra Indien!

Det ser ut som ett leksakståg där det står på den stora stationen i New Jalpaiguri i den grå februarimorgonen. Vi har kommit med nattåget från det stämmiga Calcutta och nu ska vi få våra pass stämplade. Området här är gränssområde, och alla utläningar måste ha särskilt tillstånd. Det är en lång och omständlig procedur att bli registrerade. Tre små gubbar i ylletröjor och halsdukar sitter bakom några rangliga skrivbord och fyller i liggare. De kämpar med konstiga svenska namn och platter, V-a-s-t-e-r-a-s, M-a-l-m-o, Lansstyrelsen i

reserverade för vår resgrupp har vi tre personvagnar för den lokala befolkningen, en post- och resgodsvagn, och en liten, liten godsfinka för det svenska resgodset, noggrant inlåst av tågchefhavaren. Loket är av en typ som började tillverkas 1880 och byggdes, med mycket små förändringar, fram till 1925.

Det var främst engelska lokfabriker som fick den äran, bolaget var fram till 1948 ett engelskt aktiebolag. Men det fanns även tre lok tillverkade av amerikanska Baldwin och tre från bolagets egen verkstad i Tindharia. Sammanlagt anskaffades 34 lok, och av dem går ännu ett drygt 20-tal kvar på linjen. Ett står på järnvägmuseum i Delhi, ett är exporterat till USA och några har skrotats eller sålts till andra järnvägar i Indien.

Uppför slutningen

Så når vi Sukna, sista stationen på slätten. Regnet fortsätter att falla, men det är varmt och skönt i luften. Vi måste ut och titta. Här delar man tåget. Loket tuffar snart vidare med post- och resgodsvagnen och de tre vagnarna med infödingar. Kvar står våra vagnar. Tiggare gör sina turer utefter tåget, men de har ingen större framgång. Några halvvida hundar stryker omkring. De verkar också tugga.

Ett annat blått litet lok står och tar vatten vid ett rostigt vattentorn. Lokföraren och eldaren känner på kranar, knackar på bromsblock och smörjer en sista gång innan man backar till tåget. Under tiden har tågchefhavaren och hans bromsare lagt ut en lina över vagnstaken. Det är nödbromsen! Med ett ryck i linan ska de varsko lokpersonalen om det är fara å färde.

Vi drar oss tillbaka till våra vagnar. En liten gubbe i något som en gång har varit en vit jacka dyker upp.

—*Breakfest Sir? Tea, toast? Come next stop!* Det är Darjeelingbanans TR som skickat sin representant till oss. Med krita skriver han antalet beställda te och rostade brödskivor på varje vagn. Strax före avgången är han försvunnen. Förmodligen ilar han i bil eller på motorcykel mot nästa stora station, Tindharia, för att ha te och bröd färdiga. Det är service!

Vi rycker igång. Lokalfolkningen har tagit skydd under stationens utskjutande tak och tittar storögt på de bleka turisterna. Nu börjar det gå uppför. I svepande kurvor går linjen genom den nästan djungeltäta skogen. Här och var växer det bananer. En och annan apa flyr undan tåget och stora och små fåglar flaxar upp när vi passerar. Det finns gråsparvar och kråkor, precis som hemma, men det finns också okända, färgglada fåglar.

Fem på loket

Men det finns annat att titta på än naturen. Ser man framåt ser man det blåa lilla loket frustande arbeta. På loket finns fem män. Högsta rang har naturligtvis föraren. Till sin hjälp har han eldaren. Han får kolet från den man som sitter på lokets tak eller i kolboxen och med en hammare knackar sönder de stora kolbitarna i mer lätthanterliga bitar. Ett och ett halvt ton kol knackar han sönder på väg upp. Slutligen har vi två viktiga män längst fram på loket — sandarna. På var sin liten plattform strax ovanför spåren står de

på de mest kurv- och stigningsrika sträckorna. Sanden finns i en låda framför pannan och den sprider de för hand på var sin räls. Idag regnar det, så båda är försedda med regnrock och paraply. Det gäller att spara på sanden så den räcker hela vägen upp. Det har man uppenbarligen inte gjort på tåget före oss. Rätt som det är får vi se det stående på linjen. Loket slirar frenetiskt på det våta spåret. Det kommer inte ur fläcken. Men, inte blir det någon panik för det. Vår förare saktar in, och med en lätt duns går vi emot postvagnen, som går sist i tåget framför. Sen drar han på för fullt. Och se, det hjälper. Loket där framme får nytt fotfäste och ångar sakta vidare. Vi följer lugnt efter.

Järnvägen går till största delen på vägkanalen. Ömsom på höger sida, ömsom på vänster. Någon har räknat korsningarna mellan väg och järnväg. Det blev 132. Ingen av dem är säkrad med signaler, bommar eller gubbe med flagga. Och ändå är trafiken på vägen minst sagt livlig. Det är den enda vägen upp till Darjeeling och här vimlar av jeepar, personbilar och små specialavkortade lastbilar och bussar. Tåget visar ingen större respekt för vägkorsningarna, på sin höjd ges en vis-selsignal, annars är det full fart över. Å andra sidan visar intet bilarna heller någon större

aktning för tåget, utan smiter över med, åtminstone med svenska ögon sett, ytterst små marginaler framför tåget.

Slingor och zig-zag

För att vinna höjd har man på flera ställen lagt järnvägen i en slinga så att det efter ett varv går över sig själv. Slingorna, som kallas *loops* är fyra till antalet. De är tydligen, sevärdheter även för indier. En hade området innanför spåret anlagt som en park, en annan hade en utsiktspunkt med en tekiosk. Den var dock stängd, stora turistssäsongen är nog inte förrän på sommaren.

Ett annat sätt att övervinna höjdskillnaderna är att låta banan gå i zig-zag. Rätt som det är saktar tåget in, och vi tittar ut och finner att loket närmar sig en stoppbock. Stopp, och sen omedelbart back igen, men nu på mittdelen av zig-zagen och alltså baklänges på väg upp. Stopp vid en ny stoppbock, växeln läggs om och vi är på väg framåt, uppåt, igen på huvudlinjen. Allt avklarat på någon minut och vi har vunnit något tiotal meter i höjd! Fem sådana zig-zagar finns det.

Och nog går det uppåt. Sedan vi lämnat Sukna finns inte en meter av banan som lutar nedåt, förrän vi nått höjdpunkten, Ghum, på 2 257 meter över havet. Uppåt och runt. Snart

vet vi inte vad som är norr och vad som är söder. Rätt som det är ser man järnvägen strax under, sedan långt nere i dalen eller högt upp på bergsidan framför.

Nu har vi kommit så högt upp att vi kör in bland molnen. Grå moln kommer krypande runt bergen. När eldaren öppnar fyrluckan glöder det rött. Annars är allt vitt och grått. I vår vagn med träbänkar spelar man fia. Några tjuvåkande indiska pojkar tittar förvånat på spelet. De tycks tänka som Koldingen, när han hittade tandborsten: *Ett överklassens njutningsmedel.*

Folket här uppe i bergen börjar allt mer få mongoliska drag: småväxta, satta och snedögd. Oftast är de glada och nyfikna. Här uppe i bergen finns inte den slum och de tiggare vi sett på slätten och i Calcutta. Vintern är för hård. De allra fattigaste kan bara inte leva här. De hus man ser i byarna är små. Stora hus är dyra att värma upp. Kol är dyrt. På varje station där loken slaggar ur finns plötsligt kvinnor och barn, som med händerna gräver i den heta slaggen för att hitta ett eller annat kolstycke som inte förbrännts tolt. Det drygar ut den magra hushållskassan.

Te på högt plan

Äntligen närmar vi oss Tindharia. Vi gör nå-

gra zig-zag-manövrer och går i ett par vida svängar innan vi kommer in på stationen. Och se, här väntar oss vår vän i den före detta vita jackan. Te och rostat bröd serveras i varje vagn. Det är ingen hets. Tågchefhavaren lovar att hålla tåget så alla kan dricka i lugn och ro. Teet är starkt och gott, blandat med kokt mjölk och rikligt med socker. Somliga tycker det rostade brödet smakar härsket, men vi som är hungriga slukar det ändå!

Vid stationsväggen står några märkliga dressiner. Ja, dressiner är det ju inte förstås, för de har ingen drivordning. Det är egentligen bara en tralla med en bänk på. Och en liten ynkelig bromspedal. På de här dressinerna åker man uppenbarligen bara åt ett håll. Nedåt. Farten torde kunna bli avsevärd. Nä, det är nog inget fordon för hariga svenskar.

Vi har fått te, loket har fått vatten och tågchefhavaren verkar ha pratat färdigt med stationschefen. Då bär det av igen. Upp genom molnen, genom ytterligare en loop och tre zig-zagar mot den största mellanstationen, Kurseong. Här kommer banan in genom huvudgatan. Den stryker så tätt in på de öppna affärerna att en och annan affärsföreståndare hastigt plockar in några varor på kanten, så att tåget kan komma fram. Inne på stationen, som är en säckstation står redan tåget före

oss, och ett tåg på väg ned. Fyra lok är i rörelse samtidigt på den lilla stationen.

Vi är nu en timma sena, men vinner lite tid genom att vi ska få gå som första tåg vidare uppåt. Vi backar ur säckstationen och sätter fart ut efter huvudgatan. Snart är vi på landet igen, bland molnen. Bergen är inte lika vilda här, så banan kan gå rakare. Den följer hela tiden landsvägen, och hela tiden går det uppför. Ibland får vi möte på någon mellanstation, ibland tar vi vatten, ibland bara stannar vi ändå. Varje uppehåll ger anledning att gå ut och sträcka på benen. Vi har varit på väg i sex timmar nu och träbänken har bokstavligen talat sitt sina spår.

Lyx bland molnen

Sina spår har också det rostade brödet satt. Eller om det möjligen kunde vara gårdagens medhavda stekta kyckling. Lyckligtvis har dock de två förstaklassvagnarna toaletter. En svensk hälsovårdsinspektör skulle förmodligen ha svimmat om han sett dem, men för att vara på ett indiskt tåg håller de hög klass. Särskilt sedan vi passerat Kurseong och man fyllt på vatten i tankarna. Toalettpapper är dock en ovalig lyx i Indien, så det har vi måst ta med oss från det fjärran Sverige. Nog pratat om det, men erkänna att det är en välsigelse att ha toalett på tåget ibland.

13.38 ska vi enligt tidtabellen vara i Ghum, banans högsta punkt. Men tidtabeller i Indien är uppenbarligen bara till för att ge personal och resande en idé om hur man egentligen hade tänkt sig det hela om inte allt det som inträffar hade inträffat... Närmare 15.00 planar vi ut på Ghum station för att ta igen oss en kvart innan det bär av ned mot slutstationen Darjeeling, sex kilometer bort och drygt 200 meter lägre ned.

Återställda från det förra teet, tar vi oss en ny kopp i den lilla stationsrestaurangen. Teet serveras här i lindrigt rena koppar över en sliten trädisk. Men billigt är det.

Så avgång. Loket är slaggat för en sista gång. Kolförrådet är i det närmaste tomt. Nu rullar vi utför. Efter att vi har kommit ut ur själva samhället öppnar sig hela dalen framför oss. Synen är fantastisk. Molen spricker upp. I fjärran lyser solen på Himalayas snöklädda berg. Ett av dem är Mount Eerest, 8 853 meter över havet. Men här, på futtiga två tusen meter (Kebnekaises topp ligger på 2 111 meter!) är det sommar mitt i februari.

Allt är grönt och frodigt. Teplantorna växer på de branta sluttningarna. Nedanför oss ligger ett tibetanskt tempel, nästan som en kinesisk pagod med gulddekor. På stolpar hänger böneflaggor och över gården skyndar en munk i sin bruna dräkt.

Framme

Efter åtta timmars resa kommer vi så in i Darjeeling, korsar vägen en sista gång och stannar vid den moderna stationen. På plattformen väntar bärarna att få ta hand om våra väskor. Och bärarna i Darjeeling det visar sig vara små, sega gummor. En del barfota, en del med skor. Man ser genast klasskillnaden. Tågchefhavaren låser upp vår godsvagn, högtidigt, nästan som han gör en religiös rit. Han bugar och frågar: - *Your like the trip, Sir?*

Vilken fråga! Jag har gjort mitt livs järnvägsresa. ■

Ajit Roy

Åsuan mellan höfapparna

Calcutta, oktober 1983

Det Moskva-orienterade Communist Party of India (CPI) befinner sig i en omvälvning. Roten till det är det nuvarande dilemma som råder kring Indiens position i dagens internationella sammanhang, och förbundet med detta frågan om vilken relation CPI ska spela till Sovjetunionens kommunistiska prati samt till Indira Gandhi.

Som en följd av partiets traumatiska erfarenhet från 70-talet då man eftersträvade en oreserverad samarbetspolitik med Indira Gandhi, och som gick så långt att partiet enstämmigt slöt upp bakom hennes undantagstillstånd 1975 (vilket ledde till att CPI isolerades fullständigt från den övriga vänstern och progressiva strömningar i Indien) har nu CPI slagit helt om och övergått till en oppositionspolitik mot Congress (I) och samarbete med det konkurrerande och mera självständiga Communist Party of India (Marxist), CPI (M).

Denna förändring mötte i början motstånd från en stark högerflygel inom partiet, ledd av SA Dange, en av den indiska kommunistiska rörelsens pionjärer. Han som tidigare var partiets ledare, liksom vicepresident i den öststatsdominerande Internationella Fackföreningsfederationen, WFTU, ville att CPI också i fortsättningen skulle förbli ett bihang till Indira Gandhi, och sky CPI (M):s sällskap. Huvuddelen av CPI:s ledning vägrade emellertid att inte låta lära av läxan från kollaborationen med Congress (I), och man fortsatte med brobyggandet mot övriga vänstern, och i synnerhet CPI (M).

Sovjetisk inblandning

Klyftan mellan höger och vänster inom CPI fortsatte dock att öka och 1981 ägde en splittring rum av partiet när SA Dange bildade ett utbrytarparti, All India Communist Party (AICP). Medan Dange och en del av hans anhängare frivilligt lämnade eller uteslöts ur CPI stannade många ledande dangeiter kvar, antingen de därigenom såg en långsiktig strategi eller därför att de helt enkelt saknade mod eller övertygelse för ett sådant steg. Inom CPI fortsatte dessa att före-

språka en återgång till den gamla politiken såväl öppet som genom diskreta påtryckningar av partiledningen.

Dangeiternas strävanden inom och utanför CPI hämtade näring från ställningstaganden av Sovjetunionens kommunistparti och regering. Leonid Breshnev brukade sätta en särskilt stolthet i att offentligt uttrycka sin beundran för fru Gandhi. Den röda mattan rullades ut inte bara för henne utan också för hennes son närhelst de besökte Sovjetunionen.

Det sovjetiska stödet för fru Gandhi har blivit allt mer markerat på senare tid i takt med att relationerna mellan USA och Sovjet har försämrats. Med USA:s ökade militära närvaro i Västasien och i Indiska Oceanen, med en allt tätare militär koppling mellan Pakistan och USA, och med amerikanska inviter till Sri Lanka om att få tillgång till baser eller åtminstone hamnmöjligheter, har trycket ökat på ännu närmare diplomatiskt och militärt samarbete mellan Indien och Sovjetunionen. Det gäller inte bara CPI, som alltid varit extremt lojalt mot Sovjet, utan även CPI (M) som trots sin relativa självständighet blivit alltmer positivt till att stödja Indiens sovjetrelationer och därigenom, även om inte direkt uttalat, ett uppskattande av Indira Gandhis ställningstaganden i utrikespolitiska frågor.

Både CPI och CPI(M) arbetar sålunda under motsägelsefulla spänningar. Trycket från USA:s växande inringning driver partierna till ett samarbete med fru Gandhi, i första hand beträffande utrikespolitiken men även gentemot anti-sovjetiska och proamerikanska element på nationell nivå. Samtidigt tvingar Indira Gandhis auktoritära styre, och hennes dynastiska och reaktionära inrikespolitik partierna att ställa sig i oppositionsställning.

Konflikter

Denna blandning av kontrasterande positioner leder emellertid till ökande spänningar. De senaste amerikanska sändningarna av sofistikerade flygplan och raketer till Pakistan leder kommu-

nistpartierna till att skapa en enad front med fru Gandhi, men samtidigt har utsikterna av ett tidigare lagt parlamentssval i Indien under nästa år tvingat partierna till att förena sig med en bred front av oppositionspartier, som inkluderar en del proamerikanska och anti-sovjetiska politiker.

Dessa spänningar i den kommunistiska politiken har ytterligare förstärkts av två faktorer, en utifrån och en inifrån. Utifrån har en grupp sovjetiska akademiker med den framstående indologen professor Ulianovsky i spetsen systematiskt framhävt behovet av att hela vänstern och progressiva krafter i Indien sluter upp kring fru Gandhi. Inifrån har några ledande sovjetvänliga tidskrifter och tidningar i Delhi fört en livaktig kampanj mot CPI:s nuvarande politiska linje.

Samordningen bakom kampanjen blev uppenbar när det avslöjades att en toppledare inom CPI, en anhängare till Dange, nyligen överlämnade ett brev från fru Gandhi till den sovjetiske ledaren Andropov. Även om brevets innehåll inte har officiellt avslöjats, förmodas det röra sig om en vädjan från fru Gandhi till sovjetledaren om att han ska utöva sitt inflytande på CPI så att partiet överger sin plats i oppositionsalliansen och åter aller in i fru Gandhis fälla.

Detta försök av fru Gandhi ser dock ut att ha misslyckats. CPI:s nationella råd lät vid sitt senaste möte avsätta fru Gandhis budbärare från alla ansvarsfulla poster inom partiet och censurerade honom öppet. Generalsekreteraren i CPI tog också aktiv del tillsammans med ledarna för CPI(M) i det samordningsmöte, konklav, som huvudparten av oppositionspartierna höll i september i Srinagar, huvudstad i delstaten Jammu & Kashmir.

Spänningarna i CPI:s politik med drag av såväl stöd som opposition till Indira Gandhi kan bara komma att tillta i framtiden, om inte och tills partiet lyckas med att teoretiskt lösa den uppenbara motsättningen mellan en "progressiv" utrikespolitik och en reaktionär inrikespolitik, förda av Indira Gandhi. ■

Översättning: Lars Eklund

Idealiska reseböcker för den late

Dervla Murphy har skrivit flera böcker från resor i Sydostasien, alla utgivna på förlaget John Murray, London

Dervla Murphy, irländsk författarinna, född 1931, har tidigare skrivit ett antal trevliga, små excentriska böcker. Mest om Indien, Den första, **Full tilt**, handlar om en färd per cykel från Irland till Delhi. Den boken avslutas med att hon börjar jobba i ett läger för tibetanska flyktingar, som skildras i de följande böckerna: **Tibetan foothold (1966)** och **The waiting land. A spell in Nepal (1968)**. En fjärde bok **On a shoestring to Coorg (1973)** skildrar en resa per buss längs Indiens sydvästkust. Hon beskriver känsligt hur kulturchock yttrar sig och de missförstånd som uppstår ur den. Hon kastar

sig ofta ut i det okända och förlitar sig på sin förmåga att snabbt skapa förtroende när hon missbedömt avstånd, krafter och mat/vattenresurser.

I **Where the Indus is young** gällde resan Baltistan i pakistanska delen av Kashmir, tidigare kallat bla Lilla Tibet.

Hon börjar med att beskriva förberedelserna och packandet. Alla vanliga bestyr räknas upp. Det skapar nästan en effekt av direkt erfarenhet, man är snart lika medtagen som författaren. Hon återser gamla cykelstigar från 1961, när hon senast passerade. Hon följer en bit av "the hippy trail", som hennes första bok delvis var upphov till. Hon tycker det är en tveksam ära när hon ser de narkotiska vrak, som följt i dess spår.

Det blir detaljrika strapatsskildringar. Medresenären, den då sexåriga dottern,

besitter samma uthållighet och envishet som modern.

Om Baltistan får man veta att det har ett språk utan skrift, att den magra kosten mest bestod av ris och aprikoser, enda kryddan var timjan som växer vilt, att antalet människor 1975 var 200 000, att de är shiamuslimer omgivna av sunnis i Kashmir, Pakistan och kinesiska Turkestan. Att naturen är synnerligen motståndig, att terrassbyggda jordbitar bevattnas med smältvatten från glaciärerna, att struma och ögonsjukdomar var utbredda, att överlevnaden var det viktiga och att det inte blev mycket tid över till hantverk eller kulturskapande.

Varje dag under den tre månader långa färden, från december -74 till mars -75, avslutades med dagboksskrivande. Ibland blir texten lika tröttnande och enformig, som säkert resan var då och då. Men helheten räddas av ironi och hennes uppenbara kärlek till naturen och resandet.

Hennes böcker lämpar sig utmärkt för ställföreträdande resande. Idealiska för den late, som tycker det är helt företaget att bara ta sig till Köpenhamn.

Claes Helming

Skolböckernas u-landssyn ännu mycket obegriplig

En obegriplig värld? – Om u-länder och högstadiesböcker av Susanne Rubin och Christina Sohlberg, SIDA, Stockholm 1981

En kritisk och fortlöpande granskning av skolböcker med avseende på deras objektivitet och pedagogiska lämplighet är en viktig uppgift, tyvärr ofta försummad när det gäller läroböckernas u-landsbild. Nu har äntligen en någorlunda omfattande studie kring detta ämne sett världens ljus. Granskningen har huvudsakligen inriktats på det s. k. SOL-systemet av skolböcker från Natur och Kultur och Parasoll-böckerna från Liber förlag. Dessa två läroboksserier, avsedda för högstadiets SO-ämnen (historia, samhällskunskap, geografi och religionskunskap), behärskar 90–95 % av marknaden.

Sohlberg/Rubin har på ett ledigt och lättförståeligt språk behandlat bl. a. följande frågor:

1. tidigare läromedelsgranskningar, 2. elevens synpunkter på läromedlen, 3. granskning av SOL- och Parasollböckerna, 4. Varför ser läromedlen ut som de gör? 5. Diskussion om hur läromedlen bör utformas.

I granskningen behandlas böckernas innehåll bl. a. utifrån frågeställningar som "Vad karakteriserar ett u-land?", "Varför finns det fattigdom i u-länder?", "Vad hindrar deras utveckling?", "Vad är egentligen utveck-

ling?"

I en bilaga har man också jämfört svaren man får på dessa frågor med svaren i en tre-betygsuppsats om 1967 års u-landsbild i skolböcker:

"Vad det gäller *förklaringen till u-ländernas fattigdom* betonas både då och nu att viktiga orsaker är befolkningsökningen och bristen på kapital och övriga resurser för att bygga upp näringslivet. Men modellen från 1967 betonas, till skillnad från SOL, sjukdomar, undernäring m. m. som orsaker till u-ländernas fattigdom och SOL tar, till skillnad från modellen, fram de för u-länderna ofta orättvisa handelsförbindelserna" (s. 198). De konstaterar också, att medan man i 1967 års böcker främst satte folkökningen i relation till bristande resurser för investeringar, så sätter man i 1981 års böcker folkökningen i relation till jordbruksproduktionen.

Problemet med allmänna granskningar av u-landssynen i läroböcker är att geografiskt och kulturellt specifika faktorer som social organisation och religion inte blir analyserade. Rubin/Sohlberg tar inte upp behandlingen av kastväsende eller hinduism i SOL- och Parasollböckerna och dessas eventuellt förklarande relation till fattigdomsproblemet. Analysen av synen på främmande religioner och "kulturfaktor" är genomgående synnerligen sparsam. Dessa faktorer är dock viktiga att granska eftersom det ofta är här

man kan finna de mest uppenbara fallen av etnocentrism och direkta sakfel. En annan brist hos granskningen är att folkökningens problematiken inte behandlas mer ingående. Eftersom folkökningens faktor tydligt betonas i de granskade läroböckerna är det viktigt att förstå *hur den betonas*. Frågor man kan ställa till en text är "Hur förklaras folkökningen?" Förklarar man folkökningen i termer av positivistiska och medicinska perspektiv eller i termer av djupgående samhällsförändringar? "Vilken människosyn ligger bakom de vanliga positivistiska och medicinska perspektiven?"

Rubin/Sohlberg konstaterar att behandlingen av kolonialismen och dess verkningar är dålig för att inte säga urusel. I SOL-serien har en av 250 möjliga sidor ägnats åt kolonialismen. I Parasollserien behandlas kolonialismen mera utförligt. Rubin/Sohlberg menar i alla fall att även behandlingen i Parasollserien är för "kortfattad" och "att det inte finns stor chans för läsaren att förstå vad kolonialismen inneburit för de människor och samhällen som underkuvades" (s. 224). Sammanfattningsvis kan det med Sohlberg/Rubin sägas: "En huvudkritik som vi har – kanske främst mot SOL-böckerna – är att de ger en osammanhängande, strukturlös, splittrad och oerhört komprimerad bild av världen" (s. 169).

Slutsatsen torde bli att på läroboksfrenten finns fortfarande mycket att göra. Rubin/Sohlbergs studie utgör en god utgångspunkt för en diskussion om hur läroböcker skulle kunna se ut. Boken kan beställas från SIDA:s informationsbyrå, 105 25 Stockholm, tel 08/150100.

T. Olsson

Diego Garcia – annat än Falklandsöarna

Storbritanniens utförsäljning av den lilla atollen Diego Garcia mitt ute i Indiska Oceanen står i bjärt kontrast till den storartade insats man gjorde för Falklandsöarna i Sydatlanten. I det senare fallet "räddades" en handfull vita på en av de sista skärvorna av ett fallt imperium. I det förra fallet tvångsförflyttades 1 800 svartingar i största hemlighet under åren 1965–73 från atollen för att ge England möjlighet att hyra ut den till USA som snabbt byggde sig en militärbas.

Affären innebar att de 1 800 samväldesmedborgarna blev flyktingar, och de flyttades till Mauritius dit Diego Garcia och de andra atollerna i Chagos-öarna ursprungligen hörde. I själva verket avskildes Diego Garcia från Mauritius mot att de dåvarande styresmännen på Mauritius fick sin självständighet 1968 efter 158 års brittiskt kolonialstyre.

Sanningen om detta dystra hemlighetsmakeri började läcka ut 1975, dvs två år efter att de sista människorna tvingats iväg från Diego Garcia. Tills dess hade England och USA om hävdad att ön var obebodd. (Se mer om detta och om basens militärstrategiska betydelse i Sydasiabulletinen nr 1–1978.)

Britternas svek mot Diego Garcia finns nu utförligt behandlat i en rapport publicerad av Minority Rights Group i London, **John Madeley: Diego Garcia – A contrast to the Falklands.** (Kan fås genom MRG, 36 Craven St, London WC2N 5NG). Rapporten har på ledarplats i The Times beskrivits som en deprimerande läsning för var och en som velat tro på de brittiska regeringarnas anständighet och hederlighet.

Affären kan komma att betyda mer än en prestigeförlust för styresmännen i London. I juni förra året segrade en vänsterkoalition i Mauritius under ledning av det radikala MMM (Mouvement Militant Mauricien) som meddelat att man betraktar avtalet mellan England och den förra regeringen på Mauritius för olagligt. MMM kräver Diego Garcia åter och man menar att de tvångsförflyttade ska kunna flytta tillbaka.

– Vi kommer att göra allt för att driva denna fråga i lämpliga internationella församlingar tills vi når vårt rättmätiga mål, säger en företrädare för Mauritius regering. Den förra regeringschefen har försvarat sin kohandel med britterna med att han inte visste att ön skulle användas till en amerikansk militärbas.

Thomas Bibin

NÖDVÄNDIGA ADOPTIONER

Lars Lundgaard: "Adoption af udenlandske børn." Munksgaard, Köpenhamn 1982. (86 s)

När människor ansöker om adoption av ett utländskt barn har de stora förhoppningar. Ibland blir de besvikna, de får avslag.

I Danmark har, på senare tid, dessa avslag flera gånger uppmärksammats i dagspressen. Kan det verkligen vara rimligt att viktproblemet, en tidigare sjukdom eller avsaknad av erfarenhet av barn (de flesta ansöker ju av just den anledningen att de inte har barn) är tillräckligt för att avslå en ansökan?

Bedömningsgrunderna kan, enligt min mening, allvarligt ifrågasättas. Det blir de dock inte i denna bok. Författaren som är medlem av adoptionsrådet i Ribe på Jylland har i sin bok beskrivit adoptionsärendets förlopp och de kriterier som gäller vid bedömningen av de sökande. Han anser att de sökande bör vara förtrogna med såväl gällande regler som de myndigheter som skall bedöma dem. Det är inte osannolikt att det kommer att verka lite avskräckande på läsare som befinner sig i just denna situation.

Boken tar enbart sin utgångspunkt i dansk lag, kungörelser och praxis och författaren stöder de gällande reglerna.

Kate Holloway

Midnattsbarnen på svenska nu

Salman Rushdie:
Midnattsbarnen (Bonniers)

Saleem Sinai, romanens berättarjag och huvudperson, föds i samma stund som Indiens självständighet utropas vid midnatt den 14–15 augusti 1947.

Saleem; indiefödd, uppvuxen i muslimsk medelklassmiljö, ett individuellt liv som i mycket speglar det sammansatta och konfliktfyllda skeende som den f d brittiska kolonin genomgår efter 1947. Ett myller av människor befolkar berättelsen, enkelt och grovt karikerade men i samspel upphov till såväl komplexa relationer som osannolika förvecklingar. Fantasier, burleskerier, övernaturligheter, tankar, infall, utvikingar, klassiska myter, historiska världshändelser, dagspolitiska skeenden, allt väller fram i en aldrig sinande ordström.

Det krävande arbetet att sortera, tolka och smälta denna sprängfyllda textmassa lämnas till stor del åt läsaren själv.

Midnattsbarnen är en litterär prestation men ger en mörk bild av existensen och människans möjlighet att själv forma sitt öde.

Thomas Arvidsson

Ny tidskrift om Pakistan

Democratic Pakistan

började utkomma i januari 1982. Det är en månadstidskrift och den behandlar utöver Pakistan också övriga Sydasiens, något Mellanöstern samt stormaktspolitik av relevans för länderna i Sydasiens. De militära aspekterna är väl täckta, men ambitionerna sträcker sig vida utanför det politiska fältet. Frågor kring kvinnans ställning i den muslimska världen och i Indien bevakas väl. Tidskriften är beundransvärt odogmatisk, trots sitt engagemang och patos.

Redaktören, Dr K F Yousuf, har lyckats sätta sin prägel på tidskriften. Hon är en imponerande människa, som varit rektor länge för universitetet i Islamabad, Quaid-e-Azam University. När Bhutto störtats drevs hon från sin post – något som kom vissa professorer, vilkas självkänsla lidit skada av att de haft en kvinna som universitetsrektor, att dra en lättnadens suck. Dr Yousuf bor numera i London.

Democratic Pakistan påminner i mångt och mycket om Sydasiabulletinen – i sin strävan att vara mångsidig, källkritisk, analytisk, informerande och samtidigt engagerad. Båda tidskrifterna tycks operera utan stinn penningpung, något som åtminstone i fallet Democratic Pakistan fortfarande går ut över bildmaterialet.

Democratic Pakistan kan behövas även i Skandinavien vid sidan av de mera mångomfattande tidskrifterna *South*, *Far Eastern Economic Review* och *Asiaweek* och framförallt som ett pakistanskt komplement till *India Today*, *Link*, *Economic and Political Weekly*, *Mainstream*, *Sunday* eller vilken tidskrift från Indien vi föredrar. Av tidningar och tidskrifter i Pakistan kan två rekommenderas, dagstidningen *The Muslim*, Islamabad och veckotidskriften *Viewpoint*, Lahore. Alla kan inte hinna med att läsa dessa, och då står Democratic Pakistan redo med 48 sidor i månaden (till ett pris av £10 per år; check på prenumerationsbeloppet kan sändas till redaktören, Dr K F Yousuf, 15, The Hamlet, London, SE 5, England.

Karl Reinhold Hællquist

Resenärens väg till Tibet

Foto: Sören Sommelius.

Tomas Löfström: Den långa resan till Lhasa (Wahlström & Widstrand)

Islutet av augusti 1980 sitter jag i soffan hemma hos Narinder Singh, i den indiska staden Chandigarh, huvudstad i delstaten Punjab. Narinder, en vänlig sikh, samlar på turister som andra samlar på fjärlar. Han visar mig ett tidningsklipp. På en bild tagen en månad tidigare sitter en annan svensk i Narinders soffa, Tomas Löfström, resenär och författare.

Den gången hade jag just kommit tillbaka från "lilla Tibet", från det buddhistiska Ladakh uppe i indiska delar av Himalaya. Och det som hade fått mig att resa dit var inte minst Tomas Löfströms bok om Ladakh, "Dalen där Buddha dör".

Tomas Löfströms nya bok, "Den långa resan till Lhasa", börjar just i Chandigarh, varifrån Löfström tar bussen till Dharmasala, den indiska bergsby som är Dalai Lamas högkvarter alltsedan han 1959 flydde från Lhasa och Tibet.

Tibet har under många år varit så gott som helt otillgängligt för utlänningar. Några få svenskar har dock under de senaste åren gett ut böcker om Tibet, Tore Zetterholms "Tibet mellan Buddha och Marx" och Christer Leopolds "Resa i Tibet". Båda dessa skribenter har kommit till Tibet med en markerad prokinesisk syn. Just detta har varit själva föresättningen för att de skulle få tillstånd att resa i landet.

För Tomas Löfström har vägen till Tibet varit mera komplicerad. Redan under skolå-

ren väcktes hans Tibet-intresse och på 60-talet brevväxlade han under flera år med Dalai Lamas privatsekreterare.

Men han fick aldrig visum för att bege sig till landet, inte förrän den första gruppresan till Lhasa arrangerades 1980, först då får han chans och kan under sju korta dagar besöka staden. Sista hälften av boken skildrar Tomas Löfströms dagar i Lhasa, medan han innan framför allt berättar om sitt möte med Dalai Lama i Dharmasala och om sin egen långa "förberedelse" för resan.

För var och en som skriver om Tibet i dag finns ett svåröst dilemma, nämligen hur förhållandet mellan Kina och Tibet ska skildras, vilken roll den kinesiska närvaron i Tibet ska ges under i synnerhet de senaste trettio åren.

Tore Zetterholm gör det lätt för sig. Efter sin första resa till Tibet skrev han att man "inte borde gnälla över de 120 000 kinesernas närvaro i Tibet. Med tanke på deras oerhörda civilisationsinsats borde de vara dubbelt så många".

Också Christer Leopold är odelat positiv till den kinesiska politiken i Tibet. Feodalsamhället krossades 1959, efter Dalai Lamas flykt. Den socialistiska revolutionen har sedan dess gjort slut på det vidskepliga Tibet med sina häxdoktorer, byggt skolor och tiodublat spannmålsavkastningen.

För Tomas Löfström är bilden inte lika entydig. Mot bilden av det gamla feodalsamhällets förtryck står bilden av den kinesiska kulturrevolutionens förföljelser, då tvåtusen buddhistiska kloster förvandlades till grus (i dag återstår bara tio). Han beger sig iväg för att som reporter samla information och söka

sanningen om det kluvna Tibet, det som lever i exil och det egentliga landet.

Men svårigheterna är stora. Han vantrivs som deltagare i en gruppresan, restypen passar honom inte. Tiden i Lhasa är alltför kort. Till råga på allt tar Resenären kommandot över Reportern. Han slutar att ställa frågor, därför att svaren inte intresserar honom. Han börjar tvivla på sina upplevelsers giltighet. Otillfredsställdheten växer och han längtar efter en annan resa, efter att kunna resa runt fritt i Tibet.

Leopolds och Löfströms Tibet-böcker representerar två helt skilda sätt att skildra verkligheten. Leopold kan (därför att han ställer upp på de kinesiska maktthavernas villkor och ideologi) färdas fritt i Tibet. Han reser runt, gör intervjuer och samlar fakta.

Resultatet blir en förment objektiv ton. Till slut skildrar han framför allt det han vill se, det som passar in i hans förutfattade bild av Tibet, där mönstret upprepas i otaliga variationer på samma tema, nämligen att feodalismen krossades 1959 och att kineserna på ett storartat sätt sedan dess hjälpt tibetanerna att bygga det socialistiska samhället.

Tomas Löfström är Christer Leopolds absoluta motpol. Med sig i bagaget till Lhasa har han framför allt en förståelse för den unika tibetanska kulturen men också ett kritiskt förhållningssätt. Därför går han mest omkring och funderar och relaterar det han läst i böcker, helt enkelt därför att han är skeptisk till den information han skulle ha kunnat skaffa genom att tex intervju chefredaktören för Tibets Dagblad.

Ändå är hans bok som Tibet-skildring den överlägset bästa av de båda, trots att också den har uppenbara brister, framför allt som en följd av Löfströms begränsade möjligheter att söka fram till något slags "sanning" om situationen i dagens Tibet.

Till det bästa i boken hör avsnitten från Dharmasala, däribland intervjun med Dalai Lama, denna inkarnation av Medlidandets bodhisattva. Han är mycket mer än bara en kung utan land eller en påve i exil, skriver Tomas Löfström, hans position är sådan att den bara kan jämföras med ledarnas befrielserörelser i andra länder.

Men också skildringen av Lhasa är engagerande, förmedlar både kunskap och stämning, låter läsaren vandra med genom det legendariska Potalapalatsets labyrintiska gångar.

Dessutom reflekterar han över resandets, skrivandets och livets villkor, skriver om sin längtan att resa som en ständig flykt, "bara bort, en resa för resans skull, för att inte fastna, för att få vara i rörelse, för att förbli på väg". Därigenom blir själva resan till slut också en illusion, där han ingenting sett, ingenting lärt och ingenstans varit, men där han trots allt i Lhasas natt stuttit och känt "ordens vind rufsa själens hår".

Kanske är det så att man inte kan veta, inte kan veta något alldeles säkert, att man bara kan resa, "men att resa är att tro på världen".

Så blir "Den långa resan till Lhasa" också en ännu längre färd, en pilgrimsvandring till vetandets gränser, där Tomas Löfström mer och mer antar skepnaden av Lama Rödskegg, brodern från bortom bergen.

Sören Sommelius

Sydasienskonferens i Dalarna

Aldrig har byn Tällberg vid Siljan haft så mycken Sydasienskonferens samlad som första juliveckan i år då en internationell Sydasienskonferens anordnades där av CINA (Centralinstitut för Nordisk Asienforskning, Köpenhamn). Konferensen, *Eighth European Conference on Modern South Asian Studies*, var en i raden av liknande, men det var debut för Sverige – tidigare har Cambridge, Leiden, Paris, London och andra asiencentra hyst dessa konferenser. De växte fram i slutet av 1960-talet ur ett behov hos europeiska sydasiensforskare att få ett tvärvetenskapligt forum.

Anslag från SAREC och Svenska Institutet bidrog till att många forskare i Sydasiens kunde inbjudas. För första gången under dessa konferenser var fördelningen 30% sydasiatiska deltagare och 70% västerländska. Av sydasiaternas var flertalet indier. Sammanlagt var sexton länder företrädade bland de 88 deltagarna. Flera kvinnliga indiska forskare deltog, bland dem Devaki Jain från New Delhi, som veckorna före konferensen som CINAs gästforskare åkte runt i de nordiska länderna och föreläste. Ett par indiska deltagare var både administratörer – District Magistrates och Collectors – och forskare.

Tällberg och Dalarna fungerade precis så perfekt som konferensplats som avsett var. De ljusa senkvällarna inte bara fascinerade asiatiska och andra deltagare, de medgav också sena kvällsdiskussioner, formella och informella. Till de försträdda hörde en om bilateralt forskningssamarbete mellan Indien och västeuropiskt land. Många papers framlades och debatterades, bla om Sydasiens utrikespolitik och geopolitiska situation; traditionell och modern medicin; jordbruk, infrastruktur och industri; rättstraditioner; språk, litteratur och politik; urbanisering, etniska minoriteter; regionalism och "subnationalism"; elit- och masspolitik; sydasiatiska minoriteter i Europa. I dramatiserad form framfördes också vetenskapliga rön byggda på journaler om brittiska administratörer som hamnar på sinnessjukhus, "Mad Tales from the Raj". Troligen kommer åtminstone papers om utrikespolitik/geopolitik att publiceras genom Iqbal Narains, rektor för Banaras Hindu University, och (Värmlandsättlingen) RE Frykenbergs, Wisconsin, försorg.

Den nionde "europeiska" Sydasienskonferensen kommer att anordnas 1986 av Heidelbergs Südasien Institut.

**Karl Reinhold Hællquist,
(konferensens ansvarige)**

SYDASIATISKA

AFGHANISTAN:

Gerillaverksamverkan

Tre av de sex Peshawar-baserade gerillagrupperna har beslutat att gå samman och bilda en nationell front. Samgåendet följer på en vädjan från exkung Zahir (i exil i Rom) därom. (Telegraph 27/9)

Stöddemonstration

Tiotusentals människor i Kabul deltog i en demonstration i huvudstaden till förmån för det pakistanska folkets kamp för frihet och demokrati, meddelar den statliga radion. (Telegraph 31/8)

Bomboffer

Flera hundra civila afghaner uppges ha dömts och den historiskt intressanta staden Ishtalif norr om Kabul ödelagts, vid ett sovjetiskt bombangrepp. (FEER 25/10)

BANGLADESH:

Staketprotest

Bangladesh kommer att formellt protestera mot Indiens beslut att uppföra ett taggtrådsstängsel längs hela gränsen mellan de bägge länderna. Man väntar dock med att internationalisera konflikten. (Telegraph 9/9)

Nytt awamiparti

Landets största oppositionsparti, Awami League har splittrats i 2 delar, med en Hasina-fraktion och en Razzak-fraktion. (Telegraph 17/10)

Foto: Lars Eklund

På Osmania-universitetet i Hyderabad, flödar den revolutionära graffitin.

UTBYTESANNONS

ABFs kulturtidskrift

FÖNSTRET

UNIK

Ensam i sitt slag inom arbetarrörelsen!

STÖRST

Med sina 40 000 ex en av de största i Norden

BILLIGAST

42:- per år för 16 nummer. Vi är billigast!

BÄST

Skaffa Fönstret och döm själv!

Jag vill ha senaste numret av Fönstret utan kostnad och utan förbindelse från min sida.

Namn

Adress

Postnr Postadress

Sändes till Birgitta Edström, Fönstret, Box 522, 101 27 Sthlm.
Eller ring 08/22 14 80.

Indisk bondekamp fortsätter trots allt

I sin bok "Indien väntar" 1980 beskrev Jan Myrdal med fascination den bondekamp som pågår i norra delen av delstaten Andhra Pradesh. Denna kamp, som enligt Myrdal inger hopp för en positiv framtid för Indien, är ännu i full gång även om nyhetstelegrammen därom är få.

I Calcuttatidningen The Telegraph återfanns den 10 september följande nyhet, som visar på att myndigheterna intensifierar sina motåtgärder. Samtidigt är det ett tecken på att bonderörelsen långt ifrån är nerkämpad.

"Högre polisofficerare från Andhra Pradesh, Maharashtra och Madhya Pradesh i centrala Indien har börjat att träffas regelbundet för att bekämpa det växande naxalivåldet i gränsområdena mellan de tre staterna. Förutom utbyte av information intensifierar de nu rensningsaktionerna i de tätaste skogs- och kullområdena.

I Andhra Pradesh uppges naxaliteternas aktivitet ha slagits ned i 10 taluks i Karimnagar, Warangal, Khammam och Östra Godavari distrikten. Särskilda anti-naxalitförband och beväpnade plutoner har verkat där sedan 1978. Sammanlagt 330 sammanstötningar mellan polisen och naxaliter har registrerats sedan dess.

Tidigare i år arresterades två naxalitiska toppfigurer, Kondapalli Seetharamaiah (People's War Group) och SA Raoof (Revolutionary Organising Committee). Polisen hävdar också att den så gott som likviderat hela den naxalitiska grupp som var anhängare till Lin Piao, och som organiserade "röda celler" (RGC) bland studenter, och som systematiskt förstörde eller vanställde statyer av nationella ledare som Gandhi och Subhas Chandra Bose."

Civil återgång

Administratören av undantagstillståndet i Bangladesh, landets ledare Ershad, planerar för en återgång till civilt styre i landet, och en egen karriär som president. Lokala val planeras 27/12-24/3, presidentval i april-maj 1984 samt parlamentsval i mars -85. (FEER 29/9)

Stöd åt mizogerillan

Som en följd av missnöjet med staketbeslutet har Bangladesh visat ett förnyat intresse för gerillan i indiska Mizoram. Gerillaledaren Laldenga (i exil i London) har varit i kontakt med bangladeshiska myndigheter för att begära att få besöka sina baser i Mizoram via Bangladesh. (FEER 6/10)

Gerillaamnesti

Allmän amnesti har utfärdats för medlemmarna i gerillan i Chittagong Hill Tracts. Pengar och land lovas dem som ger upp. (FEER 10/10)

INDIEN:

Skifte i Bihar

Den omstridda chief ministern Jagganath Mishra har slutligen tvingats avgå, sedan även Indira Gandhi och centralregeringen funnit honom obekvämt. Chandrashekhar Singh efterträdde. Dessförinnan hade Mishra dragit tillbaka den omtalade sk Biinars presslag, enligt vilken tidningar skulle kunna fällas för "oanständig" journalistik. Återdragandet kom efter massiva protester över hela Indien. (India Today 31/8, Pressens Tidning 7-8/83)

Oppositionsallians

De fyra oppositionspartierna Janata, Congress (S), DSP och Rashtriya Congress har gått samman i valalliansen United Front inför parlamentsvalen nästa år. Fronten har utvecklat ett samarbete dels med de bågge kommunistpartierna, dels med viktiga regionala partier som National Conference i Kashmir, Akali Dal i Punjab, Telugu Desam i Andhra Pradesh samt DMK och AIADMK i Tamilnadu. Varannan månad träffas företrädare för partierna till samordningsmöten, konklover. I september avhölls konkloven i Srinagar, Kashmir. (India Today)

Upplopp i Hyderabad

De värsta religionsupploppen någonsin i Hyderabad, huvudstad i Andhra Pradesh, drabbade staden under september. Minst 43 människor dödades, affärer plundrades och trupper måste kallas in från angränsande stater. Fanatiska muslimska organisationer och extrema hindupartier bidrog till att skapa upploppsstämning. (India Today)

Terror i nordost

Ca 15 assamesiska ungdomar befinner sig för närvarande i gerillaträningsläger i Burma, tillsammans med medlemmar av den maoistiska gerillan NSCN från Nagaland. En samordning finns med gerillan också i Manipur. (Telegraph 6/9)

Efter tre års uppehåll tillåter åter Kina gerillagrupper från Nagaland att utnyttja baser i Yunnanprovinsen. (India Today 30/9)

NEPAL:

Gränskonflikt

Relationerna mellan Nepal och Indien har kraftigt försämrats, som en följd av striktare invandringspolitik från bägge håll. Nepal har utvisat en mängd indier och landets regering har förespråkatt att 1950 års gränsavtal om visumfrihet mellan länderna ska rivas upp.

MALDIVERNA:

Gayoom omväld

47 av de 48 medlemmarna i det maldiviska parlamentet röstade för en förlängning av president Gayooms mandattid, med ytterligare fem år. En folkomröstning den 30/9 bekräftade omvalet. (FEER)

Statsbesök i Indien

President Gayoom diskuterade vid sitt besök hos Indira Gandhi planerna på att göra Indiska Oceanen till en fredszon. En överenskommelse om kulturellt och vetenskapligt utbyte träffades vid detta det första maldiviska presidentbesöket i Indien. (Telegraph 8/9)

PAKISTAN:

Fortsatt oro

Oroligheterna som inleddes i mitten av augusti, sedan Ziaul Haque lagt fram sitt förslag till ny partilös konstitution, har fortsatt hela hösten. De har dock i stort sett begränsat sig till Sindprovinsen. Demonstrationer har bekämpats med trupper, varvid en mängd dödssoffer krävts. I slutet av september hölls lokala val i Sind trots kraftiga protester och bojkott av oppositionen (eftersom inga partier tilläts ställa upp med kandidater).

Amerikanskt stöd

Ronald Reagans sändebud Caspar Weinberger utlovade fortsatt militärt stöd åt Ziaregimen vid sitt besök i Pakistan. (FEER 6/10)

Anklagar Indien

Pakistan anklagar Indien för att hysa träningsläger för Al Zulfikar, den organisation som bildades för att hämnas avrättningen av Ali Bhutto 1977. Indien svarar med att anklaga Pakistan för att träna sikhiska terrorister och förse dem med vapen till terrordåd i indiska Punjab. (FEER 3/11)

Zia förhandlar

Enigheten i MRD, Rörelsen för ett återuppriktande av demokratin, den semlade oppositionen till diktatorn Zia, vacklar. Zia har börjat förhandla med högerinriktade och islamiska partier, bla med Maulana Shah Ahmed Noorani, ledare för Jamiat Ulema-e Pakistan (JUP), om att uppnå en politisk lösning som utesluter PPP, Ali Bhuttos gamla parti som nu står bakom mycket av oron i Sindprovinsen. (FEER 27/10)

SRI LANKA

Singaleser "invaderar" tamilområden

En pålitlig tamil-källa bedömer i oktober att drygt 1 000 tamiler dödades under sensommarens oroligheter och att antalet mördade politiska fångar i Welikade-fängelset var 53. Samma källa uppger att det sedan dess har skett en kontinuerlig inflyttning av singaleser i traditionella tamilområden. I Batticaloa leds "invasionen" av en parlamentsledamot, Mr Nelson, och där ockuperar man nu byarna Vadamanal, Madavanai och Kallichichi.

Utvecklingen är likadan i Trincomalee-området och inflyttningen sker med de lokala myndigheternas goda minne. Singaleser har sedan sista veckan i september flyttat in i byn Pankulam, den by där myndigheterna brände ner bostäder som tillhörde plantagetamiler som flytt undan förföljelserna mot tamiler 1979 och 1981. De tält som bekostats med utländskt bistånd och som flyktingarna under sommarens oroligheter använt utnyttjas nu av de singalesiska kolonistörerna. I Batticaloa missbrukas ca 3 000 nödhjälpsält på samma sätt. (TIC 14/10)

Nytt ansikte

Colombo-regeringen har beslutat att satsa 40 milj Rs (drygt 11 milj kr) på att förbättra landets anseende utomlands. Man planerar att anlita ett av världens mest anlitade PR-företag i sin kampanj. (TIC 14/10)

Minister protesterar

Den ene av de två tamilerna i Sri Lankas konservativa ministär gick i slutet av augusti till hårt angrepp mot bla armén och polisen för deras roll i massakrerna på tamiler sista veckan i juli. S Thondaman, minister för landsbygdsindustri och allmänt anseende som den oomstridda ledaren för plantagetamilerna, menade att ansvaret för våldet vilar på hans egen regering som inte i tid förmått lösa problem som rör tamilerna i landet. Och resultatet blev, säger han, att "Organiserade grupper bland singaleserna kunde bränna och mördra under en hel vecka utan att stoppas alltmedan lagens väktare förhöll sig passiva och i vissa fall to m uppmuntrade och deltog i massakrerna". (Lanka Guardian)

Brevsvar till Sydasienskommittéerna

I slutet av augusti fick Sydasienskommittéerna (SAK) svar från Sri Lankas ambassadör i Stockholm, Mr Lal Kurukulasuriya, liksom från utrikesminister Lennart Bodström ang SAK:s oro för händelseutvecklingen i Sri Lanka.

Kurukulasuriya menar att rehabiliteringen av offren för julivåldet redan har inletts och att man tillsatt utredningar om vad som egentligen hände. Han menar också att inget land i världen tillåter separatism (I), och att SAK säkert inte skulle skrivit sitt brev om det känt till vad som verkligen hänt i Sri Lanka.

I Lennart Bodströms svar uttrycks en oro för vad som händer i Sri Lanka och han hoppas att befolkningsgrupperna ska kunna leva tillsammans i samförstånd. Bodström säger också att regeringen noterat Amnestys rapport om de åsidosatta mänskliga rättigheterna i Sri Lanka och han hoppas att den kommer att beaktas på lankesiskt håll. Händelseutvecklingen har dock inte inneburit några ändrade förutsättningar för det svenska utvecklingssamarbetet med Sri Lanka, slutar Bodström.

Tamiler i fängelseflykt

212 av 250 tamil-fångar i fängelset i Batticaloa flydde den 23/9 i den största utbrytning man någonsin haft i landet. De flesta var överlevande fångar från massakern i Welikade-fängelset då över 50 fångar mördades i sina celler. De hade nu förflyttats från Colombo till Batticaloa, och de flesta fångarna rapporteras ha flytt till Indien.

Före dess hade advokater som företrädde de överlevande tamilfångarna förvägrats att inför rätta lägga fram bevis om att väktarna i Welikade-fängelset deltog i massakrerna den 25:e och 27:e juli.

Bland dem som nu flydde från Batticaloa märktes en av de fängslade prästerna från Jaffna och en av Gandhiyams ledare, Mr David. Dessa har tidigare felaktigt uppgivits som döda.

Flera av de politiska fångarna i Batticaloa-fängelset vägrade dock att fly. (FEER 6/10, Amnesty International Newsletter /Sept, m fl)

TIBET:

Demonstration i Delhi

Tibetanska exilregeringen i Dharamsala anklagar kinesiska myndigheter för att ha arresterat 500 tibetaner, och avrättat sex stycken anhängare till Dalai Lama. En stor demonstration av exiltibetaner hölls i Delhi som protest. (FEER 6/10)

Journalist
LARS EKLUND
 Råbygatan 5
 S-223 61 LUND
 Sweden
 Tel. 046 / 13 35 68

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Om adressaten begärt eftersändning p g a definitiv avflyttning ska försändelsen inte eftersändas. Denna talong återsändes till avsändaren med uppgift om ny adress

VID OBESTÄLLBARHET

Denna talong ska återsändas med anteckning om orsaken till obeställbarheten, samt ev ny adress.

Avsändaren garanterar returporto som ekonomipost

AVS**Sydasiabulletinen****Box 1625****221 01 Lund***Agent 007 i Indien***En rasistisk vuxensaga**

Indien är ett av världens största filmproducerande länder. Men indiska filmer visas sällan eller aldrig här, de flesta vänder sig i första hand också till en indisk publik. Under hösten har Indien trots det funnits på de svenska biograferna, som ämne och miljö i två storfiler, "Gandhi" och "Octopussy".

© 1982 DANJAC

"Octopussy", den senaste James Bond-filmen utspelar sig till stor del i Indien. Bonds Indien är ett annat land än det vi möter i reportagen och nyhetsnotiserna. Här återupplivas inför våra ögon något som liknar Kiplings Indien, de gamla myterna om Indien som de fabulösa rikedomarnas österland, romantikens och mystikens förtrollade land.

Bonds indiefärd börjar tämligen förvirrande. Han beställer biljett till New Delhi men landar i Varanasi, det är inte så noga med geografien. Bilder från Agra och Udaipur flimrar förbi som vore det samma plats. En motsvarande europaskildring skulle placera Eiffeltornet, Big Ben och berlinmuren i Köpenhamn.

Vid Ganges strand väntar herr Bonds indiske medhjälpare, utklädd till ormtjusare. När 007 dyker upp kastar han lättad sin kobra åt sidan. Egentligen hatar han ormar, denne indiske agent, vars främsta intresse är tennis. Därmed förvandlas han till västerlänning och nära nog en vanlig människa, som du och jag och James Bond.

Det indiska folket förekommer i filmen bara som en färggrann och myllrande kuliss. De indier som ges mera personliga drag är antingen undersköna tusen-och-en-natt-kvinnor eller lömska banditer som mördar eller gör svindlande affärer, naturligtvis gärna med ryssarna, de hemska kommunisterna.

Bond rör sig helt i sagornas Indien, med diamanter, maharadjor, tigrar och heliga män. Precis som vid en äkta tigerjakt blir James Bond jagad av skyttar från elefanter med drevkarlar. Naturligtvis hamnar agenten under jakten själv öga mot öga med en gulrandig best, som dock snabbt lägger svansen mellan benen. En fakir blir irriterad när Bond slår ner en motståndare på hans spikmatta och ber omedelbart offret att lämna hans säng. När Bond hetsar genom gatorna i en indisk stad i autoriksha (naturligtvis försedd med specialmotor) skakar han av sig förföljarna genom att kasta ut kortlekar med sedlar på gatan, folket och tiggarna som rusar efter pengarna blockerar effektivt vägen för förföljarna. Och så vidare.

Slutet utspelar sig på en amerikansk militärbas. En galen rysk general vill tillsammans med en indisk svindlare få en atombomb att explodera där. Naturligtvis räddar Bond hela cirkusen. Som västerlandets hjälte räddar han därmed också vår kultur, hotad av den röda faran och av den lömska tredje världen.

På ett plan är det hela oskyldigt, som en saga för vuxna. Ingen som ser filmen inbillar sig att något i den är verklighet. Ändå är det i grunden djupt obehagligt att se denne blekfete, äppelkindade engelsman härja i Indien.

De västerländska myter Bond-filmerna bygger på är lätta att genomskåda, manschauvinismen, den grova antikommunismen i det kalla krigets tecken, den nära nog religiösa teknologitilltron, m m.

I "Octopussy" är denna ideologi kompletterad med en rökelsedoftande orientalism, med en förföriskt ögonfägnande yta men till innehållet direkt rasistisk: övermänniskan från herrefolket mördar och härjar med ett leende i mungipan bland det föraktade trälfolket.

Med ett sådant synsätt blir "Octopussy" inget annat än en rå våldtäkt på Indien.

Sören Sommelius